Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

Department of Law Master in International and European Business Law (LLM)

2017

þÿ • µ ¿ Æ ¹ » µ » µ Å ¸ µ Á ¹ Ã ¼ Ì Â , » ¹ Ä Ì Ä · Ä
þÿ º Á ¯ Ã · : ¿ ¹ µ À ¹ À Ä Î Ã µ ¹ Â Ä É ½ ¼ ½
þÿ Ã Ä · ½ Æ ¿ Á ¿ » ¿ ³ ¹ º ® À ¿ » ¹ Ä ¹ º ® Ä
þÿ • » » ¬ ´ ± Â Ä · ½ À µ Á ¯ ¿ ´ ¿ 2 0 1 0 - 2 0

þÿ £ - ³ º ¿ Å , ™ É ¬ ½ ½ · Â

þÿ Á Ì ³ Á ± ¼ ¼ ± " ¹ µ ¸ ½ - Â º ± ¹ • Å Á É À ± Ê º Ì Ÿ ¹ º ¿ ½ ¿ ¼ ¹ º Ì " ¯ º ± ¹ ¿ , £ Ç ¿ » ® • ¿ ¼ ¹ º Î ½ º ± ¹
þÿ • À ¹ Ã Ä · ¼ Î ½ , ± ½ µ À ¹ Ã Ä ® ¼ ¹ ¿ • µ ¬ À ¿ » ¹ Â ¬ Æ ¿ Å

http://hdl.handle.net/11728/10052

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ, ΛΙΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010-2015.

του

ΣΕΓΚΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM)
Πανεπιστήμιο Νεάπολης Πάφου
Πάφος, Κύπρος
2017

Υποβληθείσα στη Σχολή Νομικών και Κοινωνικών Επιστημών

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Πτυχίου του

LLM

ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ, ΛΙΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010-2015.

Μεταπτυχιακή εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Γεώργιος Μαρής

Εξεταστική Επιτροπή

…….

Κοσμήτορας/Διευθυντής Προγράμματος

ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να απευθύνω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον καθηγητή μου Δρ. Γεώργιο Μαρή για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση του κατά την διάρκεια της διαδικασίας εκπόνησης της Μεταπτυχιακής μου Διατριβής αλλά και την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράστασή της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε με σκοπό την ολοκλήρωση των σπουδών μου και την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος από το Πανεπιστήμιο Νεάπολης Πάφου με αντικείμενο το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο. Το βασικό αντικείμενο έρευνας της εργασίας είναι η έννοια του νεοφιλευθερισμού οι πρακτικές λιτότητας που έχουν εφαρμοστεί στην Ελλάδα κατά την χρονική περίοδο των μνημονίων και η ταυτόχρονη οικονομική κρίση που έχει πλήξει την Ελλάδα. Παράλληλα, η παρούσα εργασία μελετά τις κοινωνικό-οικονομικές επιπτώσεις που έχουν επιφέρει οι μνημονιακές πολιτικές των μνημονίων και η φορολογική πολιτική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδας την περίοδο 2010-2015.

Οι επιπτώσεις της δυσμενούς οικονομικής κρίσης που πλήττει τις χώρες της Ευρωζώνης συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος έχει αλλοτριώσει το ουσιαστικό περιεχόμενο της έννοιας των νεοφιλελεύθερων πρακτικών, που έχουν εφαρμοστεί κατά κόρον τα τελευταία χρόνια στην παγκόσμια οικονομία. Επιπρόσθετα, σε κοινωνικό επίπεδο οι πρακτικές λιτότητας που έχουν υιοθετηθεί από τις εκάστοτε κυβερνήσεις έχει πλήξει βασικές κοινωνικές δομές αλλοιώνοντας θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Η έντονη δημοσιονομική κρίση που πλήττει την χώρα τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει στην εφαρμογή πολιτικών πρακτικών οι οποίες επηρεάζουν σε πολύ μεγάλό βαθμό την εύρυθμη λειτουργία, τόσο της κοινωνίας όσο και των οικονομικών δομών της χώρας. Οι ισχυρές χώρες της Ευρωζώνης προκειμένου να εξασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητα του Ευρώ στις παγκόσμιες αγορές, διορίζουν κλιμάκια που αποτελούνται από τεχνοκράτες οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην λήψη αποφάσεων και στην τελική υπογραφή δανειακών και κατ' επέκτασιν μνημονιακών συμβάσεων.

ABSTRACT

This thesis has been prepared to complete my studies and the acquisition of the Postgraduate Diploma in Neapolis University Paphos concerning the International and European Economic Law. The main work of research object is the concept of austerity practices neo-liberalism that have been implemented in Greece during the period of understanding and the simultaneous financial crisis that has hit Greece. At the same time, this paper examines the socio-economic consequences that have brought the political memorandum understandings and fiscal policy implemented in Greece 2010-2015.

The impact of bad economic crisis in the Eurozone countries including Greece has alienated the substantive content of the concept of neoliberal practices that have been applied extensively in recent years in the global economy. Additionally, socially austerity practices adopted by the respective governments has affected basic social structures by altering fundamental human rights. The intense financial crisis affecting the country in recent years has led to the implementation of policies and practices that affect greatly the proper operation of both society and economic structures in the country. Strong Eurozone countries in order to ensure the competitiveness of the euro in world markets, appoint echelons composed of technocrats who play a key role in decision-making and the final signing of loan and by extension memorandum contracts.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 4
ABSTRACT 5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ 9
1.1 Η Έννοια Του Νεοφιλελευθερισμού 9
1.2 Λιτότητα 12
1.3 Οικονομική Κρίση και Αναδρομή Προηγούμενων Κρίσεων 14
1.3.1 Ορισμός Οικονομικής Κρίσης 14
1.3.2 Αναδρομή Προηγούμενων Κρίσεων 15
1.3.2.1 Οικονομική Κρίση Στις Η.Π.Α Το 1929 16
1.3.2.2 Πετρελαϊκή Κρίση την Δεκαετία Του 1970 18
1.3.2.3 Κρίση στην Αργεντινή το 2001 19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ 21
2.1 Αίτια της Ελληνικής Κρίσης 21
2.2 Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα και το Δημόσιο Χρέος 24
2.3 Ευπάθειες της ΟΝΕ 30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΝΗΜΟΜΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 35
3.1 Ιστορική Αναδρομή και Αναγκαιότητα Μνημονίου 35
3.2 Ανάλυση 1ου Μνημονίου 38
3.3 Ανάλυση 2ου Μνημονίου 48
3.4 Ανάλυση 3ου Μνημονίου 54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ 57
4.1 Φορολογικό Σύστημα 57
4.2 Αλλαγές στην Φορολογική Πολιτική της Ελλάδας Εξαιτίας του 3ου Μνημονίου 63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 :Εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ. μετά το 1ο μνημόνιο 40
Πίνακας 2: Κλίμακες Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων..... 59
Πίνακας 3: Κλίμακες Φόρου Εισοδήματος Νομικών προσώπων 60
Πίνακας 4:Αγαθά & Υπηρεσίες Αλλαγή Φπα 65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ

1.1 Η Έννοια Του Νεοφιλελευθερισμού

Ο νεοφιλελευθερισμός εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 και αποτελεί μια σύγχρονη πολιτική και ιδεολογική έκφραση του φιλελευθερισμού αποτελώντας ένα ιδεολογικό και πολιτικό ρεύμα. Κύρια αντίληψη αυτής της έννοιας είναι η μείωση της συμμετοχής και του ρόλου του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα. Το παραπάνω φαινόμενο επιτυγχάνεται με την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών και τον περιορισμό του κράτους καθώς και με τη μείωση της φορολογίας, που σύμφωνα με τον νομπελίστα Αμερικανό οικονομολόγο Milton Friedman-ηγετικό στέλεχος της Σχολής του Σικάγο και υπέρμαχο του φιλελευθερισμού- πρέπει να έχει έναν «ρόλο νυχτοφύλακα», διατηρώντας υπό τον έλεγχό του αποκλειστικά τα ζητήματα εθνικής άμυνας και την εφαρμογή των νόμων.(Wikipedia, Νεοφιλελευθερισμός)

Η έννοια του νεοφιλελευθερισμού εμφανίζεται πρώτη φορά από το πανεπιστήμιο του Σικάγο και τους θεωρητικούς της μονεταριστικής σχολής τη δεκαετία του 1970. Το ρεύμα αυτό ήταν μια έμπνευση τριών οικονομολόγων: του Joseph Schumpeter, του Friedrich von Hayek και του Milton Friedman. Η βασική θέση τους ήταν η απόρριψη κάθε κεντρικής, κρατικής ρύθμισης της οικονομίας, με την αιτιολογία οτι η οικονομία είναι τόσο περίπλοκη που κάθε παρέμβαση του κράτους οδηγεί σε αδιέξοδο ενώ η βασική ιδεολογία τους ήταν η «αποτυχία του κράτους ως επιχειρηματίας». Επίσης, υποστήριζαν οτι η κρατική παρέμβαση περιορίζει την «ιδιωτική πρωτοβουλία» και κατά συνέπεια την οικονομική ανάπτυξη. Με βάση τα παραπάνω, καταλήγουν στην αντίληψη για ενα μικρότερο κράτος καθώς και την εξαφάνιση του «κράτους πρόνοιας». («Η κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού: Ιστορία και σύγκρυια»,Μαυροζαχαράκης Μ.,2008,σελ.3)

Ο Milton Friedman, ήταν ένας Αμερικάνος οικονομολόγος του 20ου αιώνα με πλούσιο διδακτικό και ακαδημαϊκό έργο, καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Σικάγο. Ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί μια δική του σκέψη γι' αυτό και ο νεοφιλελευθερισμός αποκαλείται και «φρηντμανισμός», ενώ στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής προτιμάται και ο όρος νεοσυντηρητισμός (neoconservatism). Συγκεκριμένα, ο νεοφιλελευθερισμός είναι μια ακραία μορφή του φιλελευθερισμού και μπορεί να ταυτιστεί στην εφαρμογή του με τον καπιταλισμό.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Friedman, το κράτος υπάρχει μόνο για να δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας και να εξασφαλίζει την τάξη χωρίς όμως να επεμβαίνει με οποιασδήποτε μορφή ρύθμισης.
Το μόνο που οφείλει να κάνει το κράτος είναι να επιδοτεί τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, και να διοχετεύει σε αυτές τα κρατικά έσοδα από την φορολογία.

Για τον Friedman η έννοια του «κοινωνικού κράτους» είναι αποκρουστική. Ο νεοφιλελευθερισμός, δεν επιτρέπει στο κράτος να επέμβει με οποιοδήποτε τρόπο στους ιδιωτικούς φορείς θεωρώντας οτι οι επιχειρήσεις μπορούν μόνες τους να αντιμετωπίσουν τις εξωτερικότητες του οικονομικού περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, ακόμη και αν δεν τα καταφέρουν, οι αγορές έχουν την δυνατότητα να το διορθώσουν αυτό μέσω της αυτορρύθμισης και η οποιαδήποτε παρέμβαση του κράτους μπορεί να κάνει τα πράγματα να οδηγηθούν σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.(«Ανατομία του νεοφιλελευθερισμού», Αθανασιάδης Θ.,2012 σελ.14,15)

Ο νεοφιλελευθερισμός ως έννοια ξεκινά να εμφανίζεται σε ολόκληρο τον κόσμο την δεκαετία του 80. Η εμφάνιση του είχε ως αποτέλεσμα να δίνεται προτεραιότητα και έμφαση στην ανταγωνιστικότητα, στον έλεγχο του προϋπολογισμού, στην φορολογική μεταρρύθμιση υπέρ των ιδιωτών και κατά των εργαζομένων, στη μείωση των δημοσίων δαπανών που έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας, στην απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών και εμπορικών συναλλαγών, και ασφαλώς στην ιδιωτικοποίηση ολόκληρου του δημόσιου τομέα. («Η κυριαρχία του Νεοφιλελευθερισμού», Μαυροζαχαράκης Μ.,2008, σελ.5)

Σύμφωνα με τους οικονομολόγους που ενστερνίζονται τον νεοφιλευθερισμό η επιθυμία τους για λιγότερο κράτος αλλά περισσότερο καπιταλισμό αποτελεί αποτέλεσμα της οικονομικής επιστήμης που στηρίζεται στις αρχές της αγοράς. Ωστόσο με αυτό δεν συμφωνούν απόλυτα άλλες σχολές σκέψης, ιδιαίτερα μετά την απορρύθμιση των αγορών και την κρίση που δημιουργήθηκε του 2008. Η άποψη για ελεύθερη αγορά διαφέρει από αυτή της ελεύθερης αγορά εργασίας, και η σχετική μείωση των μισθών με αντίστοιχη σχετική αύξηση της αμοιβής του κεφαλαίου απέχει πολύ από ένα οικονομικό συμπέρασμα. («Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα και η Επίδραση της στον Τραπεζικό Κλάδο, Μορφονιός Γ.,2013, σελ.9)

Καταλήγοντας επομένως τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της οικονομικής θεωρίας του νεοφιλευθερισμού είναι τα ακόλουθα (Μορφονιός Γ.,2013,σελ 9):

1. Η βασική ιδέα της ελεύθερης αγοράς η οποία μεταφράζεται σε επιχειρήσεις χωρίς την επιβολή θεσμών και κανόνων από το κράτος, καθώς και μεγαλύτερη

ελευθερία στο διεθνές εμπόριο και στις επενδύσεις όπως είναι το NAFTA, και οι εμπορικοί και οικονομικοί θεσμοί της ΕΕ κλπ.

Επίσης η μείωση των μισθών των εργαζομένων με ταυτόχρονη αφαίρεση των δικαιωμάτων των εργατών, ο τερματισμός του ελέγχου των τιμών και τέλος την ελεύθερη μεταφορά των κεφαλαίων, προϊόντων και υπηρεσιών. Συμπερασματικά μια αγορά χωρίς να υπάρχουν κανόνες αποτελεί ένα ιδανικό οικονομικό περιβάλλον για οικονομική ανάπτυξη και ευημερία με την οποία θα ωφεληθούν όλες οι κοινωνικές μονάδες καθώς και το κράτος.

2. Οι περικοπές στις δημόσιες δαπάνες. Συγκεκριμένα στο όνομα της μείωσης του ρόλου του κράτους να μειωθούν οι κοινωνικές υπηρεσίες όπως είναι η υγεία και η εκπαίδευση, αλλά και η συντήρηση δρόμων, γεφυρών και δικτύου ύδρευσης.
3. Η έλλειψη οποιασδήποτε κρατικής ρύθμισης ελλοχεύει κινδύνους σχετικά με την εύρυθμη λειτουργεία της οικονομίας.
4. Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι η άποψη στην οποία επιμένει ο νεοφιλελευθερισμός. Ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων όπως είναι ο ηλεκτρισμός, υπηρεσίες ύδρευσης, σχολεία, δρόμοι και οι σιδηρόδρομοι. Πρέπει να επισημανθεί οτι παρ ’όλο που οι ιδιωτικοποιήσεις γίνονται προς όφελος του κράτους συνήθως φέρνει αντίθετο αποτέλεσμα αφού συχνά παρατηρούνται φαινόμενα συγκέντρωσης του κέρδους σε λιγότερους παίκτες.

1.2 Λιτότητα

Αρκετοί είναι εκείνοι που είναι εναντίον της λιτότητας όμως τι είναι στην πραγματικότητα η λιτότητα και γιατί τάσσονται κατά αυτής;. Ο ορισμός που αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία είναι πολλοί και ποικίλουν. Ο Merriam-Webster δίνει σαν ορισμό την «κατάσταση στην οποία δεν υπάρχουν πολλά χρήματα και τα υπάρχοντα δαπανώνται μόνο για τα απαραίτητα» ή την «επιβαλλόμενη ή ακραία οικονομία». Αυτό σημαίνει οτι τα άτομα ζουν με βάση τον προϋπολογισμό τους και στα πλαίσια του καταναλώνουν λιγότερα από το συνολικό ετήσιο εισόδημά τους. (http://www.economia.gr/el/article/entry/3276)

Σύμφωνα λοιπόν με τον όρο «λιτότητα» οι οικονομολόγοι εννοούν τη μείωση στο «διαρθρωτικό έλλειμμα» της κυβέρνησης, δηλαδή, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις του οικονομικού κύκλου. Οι αυτόματοι σταθεροποιητές της οικονομίας αποτελούν ένδειξη ότι το έλλειμμα αυξομειώνεται καθώς η οικονομία συρρικνώνεται ή επεκτείνεται. Σε μια περίοδο ανάπτυξης της οικονομίας, θα αυξηθούν τα φορολογικά έσοδα και θα μειωθούν οι δαπάνες που προορίζονται για επιδόματα ανεργίας ενώ θα μειωθεί το κυκλικό έλλειμμα ή θα αυξηθεί το πλεόνασμα, ακόμη και αν η κυβέρνηση δεν αλλάξει την πολιτική της.

Οι Κεϋνσιανοί πιστεύουν πως σε περιόδους ύφεσης οι αυτόματοι σταθεροποιητές είναι πολύ χρήσιμοι αφού ενισχύουν τη ζήτηση. Στην περίοδο της ύφεσης οι ιδιώτες προσπαθούν να μειώσουν τις δαπάνες τους κάτι που σε ατομικό επίπεδο μπορεί να φέρει αποτέλεσμα αυτό όμως δεν ισχύει σε συλλογικό επίπεδο, εκεί η ζήτηση ελαττώνεται χειροτερεύοντας την κατάσταση στον ιδιωτικό τομέα.

Η λιτότητα που συνήθως διέπει μια κυβέρνηση που προσπαθεί να αντισταθμίσει την επίδραση των αυτόματων σταθεροποιητών, κρίνεται από τους επικριτές της ως αντιπαραγωγικό μέτρο. Επομένως ,το συνολικό έλλειμμα θα αυξανόταν, εάν μια κυβέρνηση προσπαθούσε να μειώσει το διαρθρωτικό έλλειμμά της όταν η οικονομία της είναι αδύναμη. Αν λοιπόν μειωνόταν το ΑΕΠ, τα έσοδα από τους φόρους ίσως μειώνονταν ακόμη περισσότερο ενώ οι δαπάνες για τις παροχές θα αυξάνονταν. Παράλληλα, σε ορισμένα πεδία των δημόσιων δαπανών υπάρχει αυξητική τάση λόγω του πληθυσμού που ανήκει στην τρίτη ηλικία όπως είναι οι συντάξεις και η υγειονομική περίθαλψη.

Ο ορισμός της λιτότητας ταυτίζεται από τους οικονομολόγους ως «οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες που δημιουργούνται από τα κυβερνητικά μέτρα για τη μείωση των δημόσιων δαπανών».

Ωστόσο αυτό δεν είναι απόλυτα ορθό καθώς η λιτότητα, ως προσπάθεια μείωσης του ελλείμματος συνεχίζει να δημιουργεί πρόβλημα σε σχέση με το ποιό έλλειμμα είναι διαρθρωτικό και ποιό κυκλικό. Για αυτό το λόγο οι οικονομολόγοι πρέπει να ελέγχουν την τάση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας.

1.3 Οικονομική Κρίση και Αναδρομή Προηγούμενων Κρίσεων

1.3.1 Ορισμός Οικονομικής Κρίσης

Η πορεία της οικονομίας χαρακτηρίζεται από διακυμάνσεις και η πορεία της εξαρτάται από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Α.Ε.Π.),την ανεργία, τον πληθωρισμό και τα επιτόκια. Αυτές οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία, εναλλακτικά χαρακτηρίζονται οικονομικοί κύκλοι. Επίσης μετά από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11χρόνια (EuropeanCommission,2009) (https://el.wikibooks.org/)

- Περίοδος Άνθησης-Ανάπτυξης:

Την περίοδο αυτή η οικονομία παρουσιάζει ανάκαμψη από μια κρίση και παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Κατά την περίοδο αυτή η οικονομία λειτουργεί σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης με χαμηλά ποσοστά ανεργίας και υπάρχει αυξημένη κατανάλωση, επενδύσεις, αύξηση τιμών και δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων.

- Περίοδος Κρίσης-Ύφεσης:

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη φάση της καθόδου της οικονομίας, δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε συνεχή συρρίκνωση. Ως οικονομική κρίση λοιπόν εννοούμε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως είναι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, η απασχόληση , οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Σύμφωνα με τον Κουφάρη (2010) ο βασικότερος δείκτης που επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, παρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη. (https://el.wikibooks.org/)

1.3.2 Αναδρομή Προηγούμενων Κρίσεων

Στην ενότητα αυτή θα γίνει μια αναφορά στις σημαντικότερες περιόδους κρίσεων του 20ου και 21ου αιώνα. Σύμφωνα λοιπόν με τον Krugman (2008) όλες οι κρίσεις εμφανίζονται κατά την διάρκεια που η οικονομία βρίσκεται σε ανάπτυξη, δηλαδή ενώ όλα τα μεγέθη είναι υγιή, και υπάρχει ευμάρεια, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει με σιγουριά την αλλαγή του οικονομικού περιβάλλοντος. Διαχρονικά, ο λόγος που προκάλεσε την οικονομική αλλαγή αποκαλύπτεται , ουσιαστικά η κρίση δημιουργείται από τον υπερβολικό δανεισμό και η άνοδος των τιμών των περιουσιακών στοιχείων. Επιπρόσθετα μπορεί να προκύψει έπειτα από παρέμβαση των ρυθμιστικών αρχών στο σύστημα σε βαθμό που να επηρεάσει τα μεγέθη της οικονομίας.

Βέβαια οι Bennett και Conan (2009,) υποστήριξαν πως οι επενδυτές ενθαρρύνονται όταν αυξάνονται οι δείκτες των χρηματιστηρίων καθώς τοποθετούν τα χρήματα τους σε επενδύσεις με υψηλό κίνδυνο και άρα επηρεάζει θετικά την συγκεκριμένη περίοδο τις τιμές. Επίσης, οι εκτιμήσεις και η προσμονή για μελλοντική περαιτέρω αύξηση των επενδύσεων μέσω μόχλευσης , μπορεί να δώσει ακόμα περισσότερη ώθηση στις τιμές και να υποβοηθήσει την εμφάνιση της κρίσης. Αξίζει να σημειωθεί οτι η πρώτη κρίση στο σύγχρονο κόσμο σημειώνεται πριν τον 20ο αιώνα και συγκεκριμένα στην Ολλανδία το 1637, όπου δημιουργήθηκε «φούσκα στην τιμή της τουλίπας λόγω της μανίας που κυρίευσε τον κόσμο να την αγοράζει ως είδος πολυτελείας.

1.3.2.1 Οικονομική Κρίση Στις Η.Π.Α Το 1929[1]

Στην αρχή της δεκαετίας του 1920 οι πολίτες στην Αμερική είχαν κυριευτεί από μια μανία να επενδύσουν στο αμερικανικό χρηματιστήριο. Η σημαντική άνοδος του χρηματιστηριακού δείκτη αυτήν την περίοδο έφερε ευφορία αφού το σύνολο των επενδυτών απολάμβαναν πληθώρα κερδών. Παράλληλα παρουσιάστηκε και μια πιστωτική επέκταση που προκάλεσαν τα τραπεζικά ιδρύματα, όπου τα δάνεια αυτά που χορηγούνταν, επενδύονταν στο χρηματιστήριο. Πέρα από τα 2/3 των επενδύσεων σε μετοχές προέρχονταν από δανεισμό με αποτέλεσμα οι επενδυτές οδηγήθηκαν σε τεράστια αύξηση του ρίσκου τους.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο White (1990), η έλλειψη εμπειρίας οδήγησε το χρηματιστήριο σε «φούσκα» αν και οι επενδυτές πίστευαν πως τα πράγματα συνεχώς θα εξελίσσονταν προς την θετική κατεύθυνση. Στα τέλη της δεκαετίας του 1930 και όταν πλέον η ρευστότητα είχε εξαντληθεί και ταυτόχρονα είχε αυξηθεί η ανησυχία των δανειστών, το χρηματιστήριο της Wall Street την 24η Οκτωβρίου 1929 παρουσίασε απότομη πτώση των δεικτών στο 13% με αποτέλεσμα το λεγόμενο «κραχ» της Μαύρης Πέμπτης να προκαλέσει πανικό στις αγορές.

Ο White μας αναφέρει πως τα αιτία που οδήγησαν σε αυτές τις μαζικές πωλήσεις μετοχών ήταν οι ενδείξεις στα αποτελέσματα των εταιριών όπου διαφαινόταν πλέον η αδυναμία τους να συνεχιστεί η κερδοφορία τους σε συνδυασμό με τη πτώση του Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής, καθώς και η αύξηση των επιτοκίων που έπληττταν πλέον και την ανάπτυξη. Όλες αυτές οι ενδείξεις άλλαξαν τις προβλέψεις των επενδυτών για μελλοντική ανάπτυξη και έτσι ενισχύθηκε η άποψη ότι η χώρα μπαίνει σε ύφεση.

Σύμφωνα με τον White (1990) η πτώση του δείκτη προκλήθηκε από συγκεκριμένες αιτίες, όπως για παράδειγμα η υπερβολική έκδοση μετοχών, αποφάσεις των ρυθμιστών ή πορεία των ξένων αγορών και μείωση στα δάνεια των χρηματιστών. Οι λόγοι αυτοί κατά διαστήματα εξηγήθηκαν τους αναλυτές, όμως η συνεισφορά τους στην αιτία της κρίσης ήταν μικρή. Έτσι στο ξέσπασμα της κρίσης, οι εταιρίες δεν μπορούσαν να αντλήσουν τα κεφάλαιά τους για να επεκταθούν και έτσι μειώθηκε τόσο η παραγωγή όσο και η ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών.

[1] «Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα και η Επίδραση της στον Τραπεζικό Κλάδο, Μορφονιός Γ.,2013, σελ.11

Αυτή η κάθετη πτώση στις τιμές προκάλεσε τέτοιο πανικό στην αγορά και περαιτέρω πτώση των χρηματιστηριακών δεικτών λόγω του αρνητικού κλίματος που η Αμερική μπήκε σε βαθιά ύφεση για τα επόμενα χρόνια.

Την περίοδο 1929-1933 παρουσιάστηκε 54% μείωση του ΑΕΠ, η ανεργία έφτασε μέχρι και 25% κα η πτώση του χρηματιστηριακού δείκτη μειώθηκε κατά 78% με κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων και πολλές κοινωνικές αναταραχές. Η F.E.D. ή αλλιώς Κεντρική Τράπεζα των Η.Π.Α αμέσως μετά το «κραχ», προχώρησε στην χαλάρωση των πιστωτικών της κριτήριων και οι δανειστές των χρηματιστών πίεσαν για αποπληρωμή των ανοικτών διευκολύνσεων που τους είχαν παραχωρήσει έτσι λοιπόν η τράπεζα της Νέας Υόρκης προχώρησε στην ανάληψη των δανείων τους και έτσι τους επέτρεψε να δανείζονται ελεύθερα από το λεγόμενο "discount window". Η F.E.D. επίσης αγόρασε και κυβερνητικά ομόλογα για δικό της λογαριασμό προκειμένου να αυξήσει τη ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα και να αποτρέψει και κάποιο «κραχ» στις αγορές χρήματος (money markets).

1.3.2.2 Πετρελαϊκή Κρίση την Δεκαετία Του 1970[2]

Μετά που έληξε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, παρουσιάστηκαν ευκαιρίες για ανάπτυξη σε αρκετά κράτη τα οποία υπέστησαν πάρα πολλές ζημίες κατά την διάρκεια του πολέμου. Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1970 παρατηρήθηκε στις οικονομίες που είχαν χαμηλό ρυθμό πληθωρισμού και μειωμένους τους δείκτες ανεργίας, ρυθμοί ανάπτυξης. Την 17η Οκτωβρίου του 1973, οι χώρες-μέλη του Οργανισμού των Πετρελαϊκών Εξαγωγικών Κρατών (ΟΠΕΚ) εξέδωσαν ανακοίνωση ότι θα σταματήσουν να προμηθεύουν πετρέλαιο τις χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Δ. Ευρώπη και η Ιαπωνία οι οποίες ήταν με την πλευρά του Ισραήλ στις διαμάχες που είχε με την Συρία και την Αίγυπτο.

Έπειτα από αυτήν την ανακοίνωση, αυξήθηκε η τιμή του αργού πετρελαίου από $2,5 στα $15 ανά βαρέλι λόγω της μείωσης προσφοράς και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την στροφή των ευρωπαϊκών χωρών σε άλλες πηγές ενέργειας παρ 'όλο που είχαν υψηλή εξάρτηση στις εισαγωγές πετρελαίου. Το πετρέλαιο αποτελεί βασική πρώτη ύλη αρκετών προϊόντων και αποτελεί ένα σημαντικό έξοδο των επιχειρήσεων έτσι η αύξηση της τιμής του οδήγησε σε πληθωρισμό με αποτέλεσμα να αυξηθεί βέβαια και το κόστος παραγωγής καθώς και οι τιμές αγαθών και υπηρεσιών.

Παράλληλα με αυτήν την αύξηση το 1973, και το δολάριο αντιμετώπισε πολύ έντονες πιέσεις για την αξία του λόγω της εγκατάλειψης της ισοτιμίας του χρυσού με το δολάριο καθώς και τα άλλα νομίσματα που ήταν συνδεδεμένα με αυτό.

Επιπρόσθετα, τη διετία 73-74, η οικονομία της Αμερικής μειώθηκε κατά 2,1% και παρουσίασε πληθωριστικές πιέσεις της τάξεως του 3,4% το 1973 και στο 12,3% το 1974. Ο χρηματιστηριακός δείκτης του Dow Jones έχασε το 45% της αξίας του αλλά αρνητικά μεγέθη παρουσιάστηκαν και σε άλλες χώρες όπως ήταν η Βρετανία. Το 1979 εμφανίστηκε η επόμενη πετρελαϊκή κρίση όταν έγινε η επανάσταση στο Ιράν και η ανάκτηση της εξουσίας από τον Ayatollah Khomeini που επειδή παρουσιάστηκαν προβλήματα στις εξαγωγές προς τις Η.Π.Α. αυξήθηκαν οι τιμές.

[2] «Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα και η Επίδραση της στον Τραπεζικό Κλάδο, Μορφονιός Γ.,2013, σελ.11

1.3.2.3 Κρίση στην Αργεντινή το 2001[3]

Η Αργεντινή την δεκαετία του 1990 αντιμετώπιζε στην οικονομία της τεράστια προβλήματα με αποτέλεσμα να μην μπορεί να δανειστεί από τις αγορές και να εκδίδει νέο χρήμα με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο πληθωρισμός της που το 1989 έφτασε στο 5.000% .Έτσι το 1991 συνεργάστηκε με το Δ.Ν.Τ. και σύνδεσε το νόμισμά της (Πέσο) με το αμερικανικό δολάριο για να σταματήσει την έκδοση νέου χρήματος. Αρχικά παρουσιάστηκε μια σταθερότητα τόσο στην οικονομία της όσο και στις τιμές, επομένως μέχρι το 1998 αυξήθηκαν οι ρυθμοί ανάπτυξής της το οποίο βέβαια οφείλεται και στο γενικό ευνοϊκό κλίμα που επικρατούσε παγκοσμίως . Λόγω του οτι τα επιτόκια του δολαρίου ήταν χαμηλά αυξήθηκε ο δανεισμός και κατ' επέκταση η κατανάλωση των προϊόντων που εισάγονταν, έτσι η αύξηση των εισαγωγών κατέστρεψε την εγχώρια παραγωγή και αυξήθηκε το δημόσιο χρέος στον οποίο συνέβαλαν οι υψηλές κρατικές δαπάνες, η διαφθορά, η φοροδιαφυγή αλλά και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Η κατάληξη των παραπάνω φαινομένων επήλθε το 1999 οπού η Αργεντινή εισέρχεται σε βαθιά ύφεση και σύμφωνα με τους Setser and Gelpern (2004) οφείλεται στα ακόλουθα φαινόμενα:

- Στην υποτίμηση του βραζιλιάνικου νομίσματος (Ρεαλ) και στην απότομη επιδείνωση του Ισοζυγίου Πληρωμών από την μείωση των εξαγωγών στην Βραζιλία.
- Καθώς και την κρίση που ξέσπασε το 1998 στη Ρωσία και την αύξηση στα επιτόκια του δανεισμού λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης.

Η ύφεση που δημιουργήθηκε στην χώρα ανάδειξε την αδυναμία της να αποπληρώσει το χρέος της και προκάλεσε την κρίση στον τραπεζικό τομέα με κατάρρευση του συστήματος το 2001 λόγω μεταφοράς των κεφαλαίων στο εξωτερικό. Έτσι η κυβέρνηση αναγκάστηκε να επιβάλει περιορισμό στην κίνηση κεφαλαίων ώστε να αποτρέψει παραπάνω επιδείνωση κάτι όμως που προκάλεσε κοινωνικές αναταραχές και αντιδράσεις που κατέληξαν τελικά σε παραίτηση της κυβέρνησης.

[3] «Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα και η Επίδραση της στον Τραπεζικό Κλάδο, Μορφονιός Γ.,2013, σελ.14

Η νέα κυβέρνηση φοβούμενη τους κερδοσκόπους και μια νέα μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό προχώρησε στη αποσύνδεση του πέσο από το δολάριο και με την υποτίμηση του νομίσματος να φτάνει στο 75% έναντι του δολαρίου, η χώρα βρέθηκε με χρέος $132 δις οπότε αναγκάστηκε κάνει στάση πληρωμών και τελικά να χρεοκοπήσει. Στα τέλη του 2002, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 21% και η ανεργία έφτασε στο 23% το οποίο έριξε τη χώρα σε μεγάλη φτώχεια. Σταδιακά όμως βελτιώθηκε η κατάσταση και σ' αυτό συνέβαλε η υποτίμηση στην οποία οφείλεται ο επαναπατρισμός των κεφαλαίων και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η χώρα άρχισε να μπαίνει σε ρυθμούς ανάπτυξης από το 2003 και μετά και το 2005 συμφώνησε με τους πιστωτές της σε πληρωμή του 75% του χρέους της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

2.1 Αίτια της Ελληνικής Κρίσης[4]

Η έννοια της οικονομικής κρίσης έχει διαφοροποιηθεί από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης και έπειτα. Με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και σαφώς με την ταυτόχρονη και αδιάκοπη εξέλιξη της τεχνολογίας, το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης εμφανίζεται στην περίπτωση που υπάρχει παραγωγή ή υπερπαραγωγή προϊόντων, αλλά δεν υπάρχει αντίστοιχη ζήτηση. Γίνεται επομένως σαφές οτι το αγοραστικό κοινό δεν διαθέτει επαρκείς εισοδηματικούς πόρους για να προβεί σε αγορές, το οποίο μπορεί να οφείλετε σε έντονα φαινόμενα ανεργίας ή από οποιαδήποτε άλλης αιτίας. Η οικονομία τα τελευταία χρόνια τόσο σε ευρωπαϊκά επίπεδα όσο και σε παγκόσμια μαστίζεται από μια έντονη υφεσιακή πορεία. Τα αίτια της ελληνικής κρίσης είναι ποικίλα και πολλοί είναι εκείνοι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην σφοδρότητα της κρίσης στην χώρας μας. Οι βασικοί παράγοντες σύμφωνα με έκθεση της ΓΣΕΕ του 2008 είναι οι ακόλουθοί :

- Οι πολιτικές της δραστικής μείωσης των φορολογικών εσόδων που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις για πάνω από μια δεκαετία πριν την κρίση.
- Η νεοφιλελεύθερη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απέκλειε τη στήριξη των δημόσιων οικονομικών της Ευρωζώνης με απευθείας δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αλλά υποχρέωνε τις κυβερνήσεις να παίρνουν δάνεια μόνο από τις εμπορικές τράπεζες και γενικότερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές, με αποτέλεσμα την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού την περίοδο της κρίσης. Παράλληλα η κρίση οφείλεται και στην εμμονή της ελληνικής κυβέρνησης στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές διαχείρισης της οικονομίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι χρηματαγορές να πάψουν να εμπιστεύονται την ελληνική οικονομία, οπότε τα επιτόκια από τον δανεισμό του δημοσίου έγιναν δυσβάστακτα έτσι τον Φεβρουάριο του 2010 η Ευρωπαϊκή επιτροπή αποφάσισε ένα πακέτο δανειακής στήριξης του ελληνικού δημοσίου σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) με τον όρο όμως να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα μείωσης των δημόσιων δαπανών. Έτσι η κυβέρνηση μείωσε τις δαπάνες για τους μισθούς του δημοσίου και στην περιστολή του κοινωνικού κράτους, με παράλληλη όμως αύξηση των εσόδων του κράτους κυρίως από τους έμμεσους φόρους όπως η

[4] Δροσίδης & Καλαϊτζής,2014, ,«Οικονομική κρίση και παραεμπόριο»,σελ.23-25

αύξηση του ΦΠΑ. Με αυτόν τον τρόπο η κυβέρνηση όμως άφησε αμετάβλητες τις άλλες πηγές εσόδων ή δαπανών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στις 23 Απριλίου 2010 η ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει την ενεργοποίηση του μηχανισμού δανειακής στήριξης εκ μέρους της ΕΕ και του ΔΝΤ, εγκαινιάζοντας με αυτόν τον τρόπο πολιτικές «συρρίκνωσης του κράτους» αναφορικά με το ασφαλιστικό σύστημα, τις συντάξεις, την τοπική αυτοδιοίκηση.

- Πριν την κρίση το ευρώ διευκόλυνε τη μεταφορά πόρων προς τις χώρες που η ανάπτυξη τους ήταν ταχύτερη. Οι κεφαλαιακές εισροές λοιπόν ισοσκέλιζαν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας που σημαίνει ότι επέτρεπαν πριν την κρίση στην Ελλάδα και όχι μόνο να έχουν έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Με το ξέσπασμα της κρίσης όμως αυτή η δυνατότητα εξανεμίστηκε.
- Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα το διάστημα 1996-2008 η Ελλάδα σημείωσε μια υψηλή πραγματική αύξηση του ΑΕΠ κατά 61,0%, η Ισπανία 56,0% αύξηση και η Ιρλανδία κατά 124,1%, σε αντίθεση με τις πιο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Γερμανία ήταν 19,5%, την Ιταλία 17,8% και τη Γαλλία 30,8%. Οι χώρες που είχαν τους πιο υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης κατέληξαν να έχουν σημαντικά ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές σε σχέση με τις προηγμένες χώρες του Ευρωπαϊκού «κέντρου» .

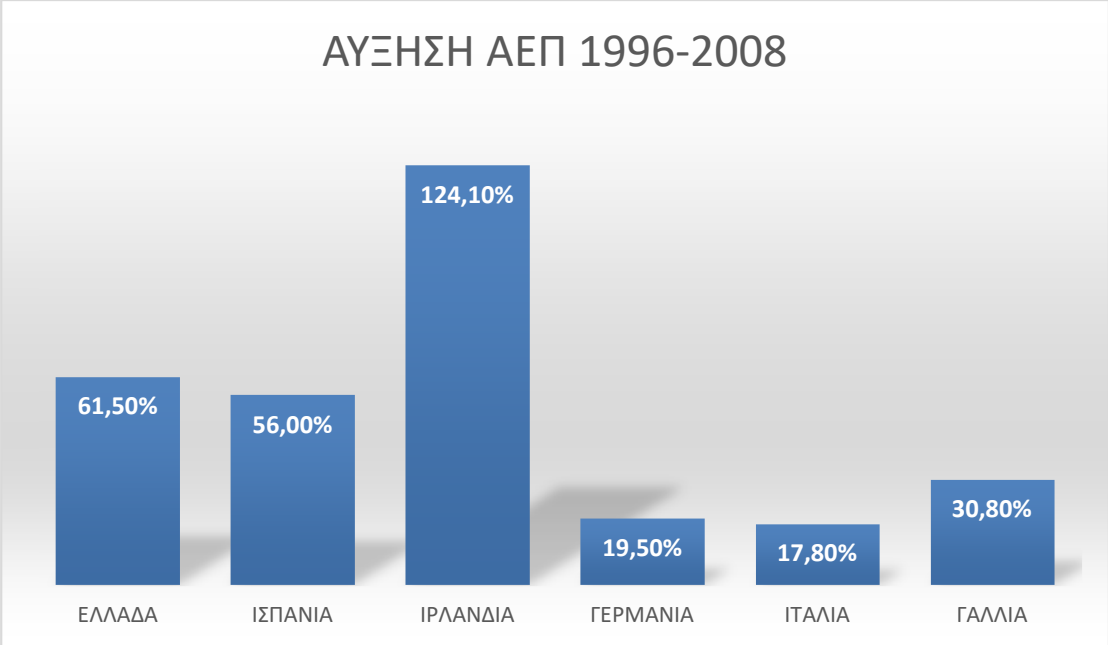

Πηγή:ΙΝΕ-ΓΣΕΕ,2008

- Παράλληλα, άλλη μια αιτία της κρίσης είναι η κακή διαχείριση τις οικονομίας από το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένου τόσο της κυβέρνησης όσο και της αντιπολίτευσης κυρίως μετά την κατάρρευση της χούντας το 1974. Σύμφωνα με τον κ.Κάτσιο η πολιτική διαφθορά και η αδιαφάνεια των συναλλαγών συνέβαλλαν στο αρνητικό κλίμα που επικρατεί στη χώρα. Η διαφθορά και η αδιαφάνεια είναι στοιχεία που εμφανίζονται αρκετά συχνά σε χώρες, με αναθέσεις μεγάλων οικονομικών έργων σε επιχειρηματίες, κυβερνητικούς φίλους και άλλους παράγοντες, που για την ανάθεση έργου έδιναν και δίνουν ακόμα μεγάλα χρηματικά ποσά κάτω από το τραπέζι στους μεσολαβητές κυβερνητικούς υπαλλήλους.
- Επίσης, οι υπερβολικά υψηλές δαπάνες εξοπλιστικών που πραγματοποιήθηκαν με γνώμονα την ασφάλεια της χώρας και την ισορροπία δυνάμεων κατέληξαν στην κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος για την αγορά άχρηστων και πανάκριβων όπλων.
- Βέβαια, δεν πρέπει να παραβλέψουμε και το μεγάλο πρόβλημα της φοροδιαφυγής, που από την εποχή της ίδρυσης του ελληνικού κράτους αποτελεί πρόβλημα στην Ελλάδα. Η φοροδιαφυγή δεν γίνεται τόσο από την μεσαία τάξη αλλά κυρίως από τα υψηλά κοινωνικά στρώματα και συγκεκριμένα από επιχειρήσεις και επαγγελματίες όλων των ειδικοτήτων.
- Άλλη μια αιτία είναι ο υπερβολικός δανεισμός από τις τράπεζες με την εμφάνιση της πιστωτικής κάρτας οι Έλληνες άρχισαν να ξοδεύουν από ψυγεία και κουζίνες μέχρι αυτοκίνητα πολυτελείας και σκάφη, και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να χαθούν δισεκατομμύρια εφόσον πολλοί ήταν εκείνοι που αδυνατούσαν να πληρώσουν τις δόσεις τους έτσι κατασχέθηκαν χιλιάδες αυτοκίνητα και σπίτια από την αδυναμία των δανειοληπτών να αποπληρώσουν το χρέος τους.(Βαγιανός,Βέττας,Μεγήρ, 2010).

2.2 Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα και το Δημόσιο Χρέος

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Μετά το τέλος της πετρελαϊκής κρίσης, οι περισσότερες οικονομίες παρουσίασαν σημαντικά δημοσιονομικά ελλείμματα και εκτεταμένες μακροοικονομικές ανισορροπίες. Για την αντιμετώπισή τους, στις περισσότερες χώρες, καταβλήθηκαν προσπάθειες για τη μείωση των δημοσίων δαπανών και τον περιορισμό του δημοσίου.

Για την Ελλάδα ο έλεγχος αυτός και η συγκράτηση των δημοσίων δαπανών είναι καθοριστικής σημασίας. Η συνεχής αύξησή τους σε συνάρτηση με την φοροδιαφυγή, προκάλεσε σημαντικά δημοσιονομικά ελλείμματα, τα οποία οδήγησαν πολύ γρήγορα σε συσσώρευση του δημοσίου χρέους. Σύμφωνα λοιπόν με τον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται επιγραμματικά ,η πορεία του δημοσιονομικού ελλείμματος την περίοδο 1970-2010.[5]

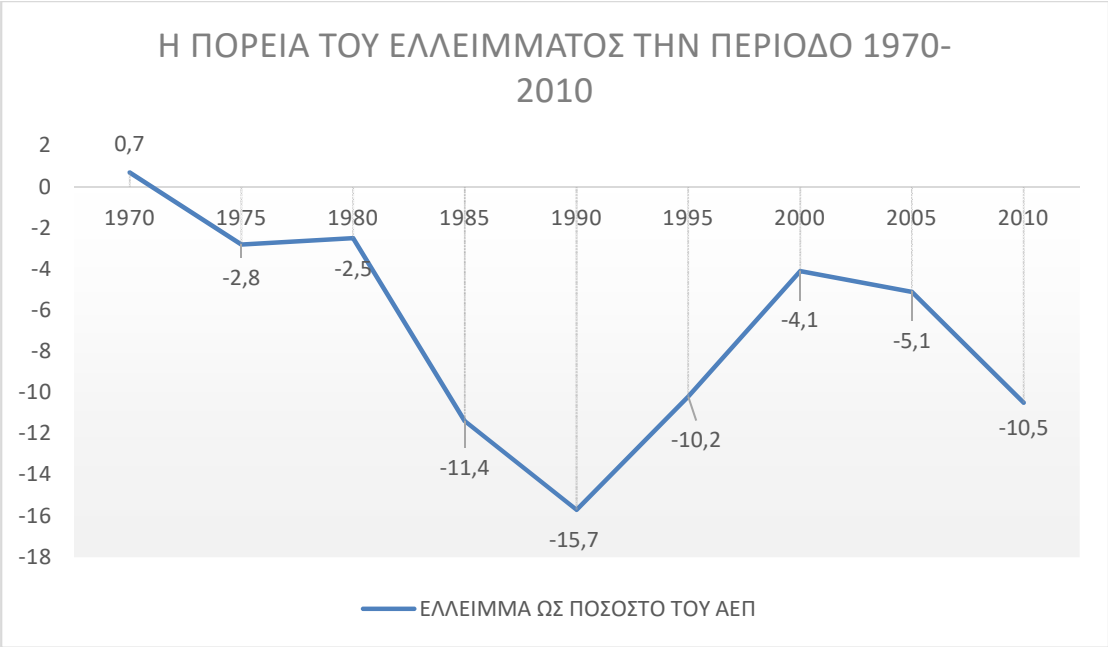

ΠΗΓΗ:Καραβίτης,2008,Δημόσιο χρέος & έλλειμμα, εκδόσεις Διόνικος,Αθήνα

[5] Συργούδη Βενετία,2012, «Η Περίπτωση της Ελλάδας»σελ.25

Το δημοσιονομικό έλλειμμα ακολούθησε, γενικά, μια καθοδική πορεία τη δεκαετία του 1990, προτού αρχίσει να αυξάνεται ξανά τη δεκαετία του 2000,καταλήγοντας σταδιακά στα επίπεδα που βρισκόταν στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο την επταετία του 1993-1999 ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής που έπρεπε να γίνει ως προϋπόθεση σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, για να ενταχθεί η χώρα στην ΟΝΕ.

Τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν, τα οποία και χαρακτηρίζονταν από την άσκηση περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής, αποκλιμάκωσαν το δημοσιονομικό έλλειμμα. Μετά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ η εικόνα του δημοσιονομικού ελλείμματος αντιστρέφεται. Ενώ λοιπόν η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη εξασφάλισε για την οικονομία της εύκολη και φτηνή πρόσβαση στην παγκόσμια αγορές χρήματος αυτό, σε συνάρτηση με την ευφορία που δημιουργήθηκε από τους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης οδήγησαν και στην αύξηση του δανεισμού καθώς και τη διεύρυνση των ελλειμμάτων, πυροδοτώντας βέβαια μια αποσταθεροποιητική δυναμική στα δημοσιονομικά μεγέθη της χώρας.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί όμως και στο γεγονός ότι, αν εξαιρεθεί το 1996 ,όλα τα υπόλοιπα χρόνια διεξαγωγής εκλογών συνδέονται με την διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Πιο συγκεκριμένα, η υψηλότερη αύξηση του ελλείμματος καταγράφεται στις εκλογές του 2009, που μέσα σε ένα χρόνο το έλλειμμα εκτινάχθηκε από 9,8% στο 15,8%.Πρέπει να σημειωθεί βέβαια πως υψηλή είναι επίσης και η αύξηση του ελλείμματος πριν την λήξη της προηγούμενης θητείας του ΠΑΣΟΚ το 2004, καθώς και τα έτη 1989 και 1990.[6] (Αργειτής, Γ., Δαφέρμος, Γ., - Νικολαΐδη, Μ., (2011)

[6] Χαντίκας Ι.,2014,σελ.15

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ[7]

Τα τελευταία χρόνια το δημόσιο χρέος σε συνάρτηση του ΑΕΠ αυξήθηκε από 20% περίπου το 1970 σε περίπου 145% το 2010. Πιο συγκεκριμένα, ο λόγος δημόσιου χρέους και ΑΕΠ άρχισε να αυξάνεται σημαντικά μετά το 1981, φτάνοντας το 1993 στο 100%. Στη συνέχεια, τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής που υιοθετήθηκαν προκειμένου η χώρα να μπορέσει να ικανοποιήσει τα κριτήρια εισόδου στην ΟΝΕ σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης συνέβαλαν στη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους στο 100% του ΑΕΠ. Ωστόσο, το 2007 ξεκίνησε να καταγράφεται μια εκ νέου αλματώδης άνοδος του χρέους, η οποία οδήγησε το λόγο του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα.

Ωστόσο, από το 2007 καταγράφεται μια αύξηση των ακαθάριστων δανειακών αναγκών, η οποία οφείλεται στην επιδείνωση του πρωτογενούς ελλείμματος αλλά και στην αύξηση των τοκοχρεολυσίων. Το τελευταίο συσχετίζεται με το γεγονός ότι ορισμένοι μεσοπρόθεσμοι τίτλοι που δανείστηκε η χώρα κατά την ένταξής της στην ΟΝΕ άρχισαν να λήγουν περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 2000, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το ποσό των χρεολυσίων που έπρεπε να αποπληρωθούν εκείνο το διάστημα. Πρέπει να τονιστεί βέβαια ότι και οι ακαθάριστες δανειακές ανάγκες έφτασαν το 2009 λίγο πιο πάνω από το 31% του ΑΕΠ. Αν παρατηρήσουμε αυτή την αύξηση των δανειακών αναγκών της χώρας, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η πρόσβαση που υπήρχε σε φτηνό δανεισμό σε σχέση με τη γενική ευφορία που υπήρχε από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη επηρέασαν δυσμενώς, σε βάθος χρόνου, τη χρηματοπιστωτική κατάσταση του δημόσιου τομέα. Οι Ελληνικές κυβερνήσεις λοιπόν εκμεταλλεύτηκαν αυτά τα βραχυπρόθεσμα οφέλη που δημιουργήθηκαν από την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου και έτσι επιδόθηκαν σε αυξανόμενο δανεισμό αφήνοντας όμως σε δεύτερη μοίρα την προσπάθεια που θα έπρεπε να είχε γίνει για την αύξηση των φορολογικών εσόδων. Είναι ενδεικτικό άλλωστε ότι αυτό έγινε σε μια περίοδο στην οποία η Ελλάδα είχε παραχωρήσει τη δυνατότητά της να ασκεί ανεξάρτητη νομισματική πολιτική, κάτι που δημιουργούσε σημαντικούς κινδύνους σε περίπτωση που η χώρα έχανε την αξιοπιστία της στις διεθνείς αγορές, κάτι που έγινε τελικά το 2009.

[7] Χαντίκας Ι.,2014,σελ.32-35

Σύμφωνα με το Δελτίο Δημόσιου Χρέους στην έκθεση του, τον Μάρτιο του 2013 αναφέρει την ανοδική πορεία που συνέχισε να έχει το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης. Συγκεκριμένα στο τέλος Μαρτίου 2013 το δημόσιο χρέος ανήλθε στα €309,35 δις, δηλαδή κατά €3,82 δις πιο ψηλά σε σχέση με το Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους. Σημειώθηκε επίσης αύξηση κατά 10,36% (€29 δις) σε σχέση με το Μάρτιο του 2012 παρά το γεγονός της επαναγοράς ομολόγων το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Να σημειώσουμε ότι η μεγάλη πτώση που παρατηρείται από το Δεκέμβριο του 2011 στο Μάρτιο του 2012 οφείλεται ουσιαστικά στο πρώτο κούρεμα που έγινε στους ιδιώτες κατόχους Ελληνικού χρέους (PSI).Έτσι το επίπεδο του δημόσιου χρέους μετά από τρία χρόνια εφαρμογής του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής επανήλθε στα επίπεδα πριν την εφαρμογή του προγράμματος. Η μη αποκλιμάκωση του χρέους παρά το PSI και την επαναγορά των ομολόγων οφείλεται στα πακέτα βοήθειας που πήρε η χώρα από την Τρόικα για την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών της και την αντιμετώπιση του προβλήματος ρευστότητας, τα οποία ανέρχονται στα € 205,1 δις. Ωστόσο, παρά την επιστροφή του χρέους στα επίπεδα προ τριετίας θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν αλλαγές και στους όρους εξυπηρέτησής του. Πιο συγκεκριμένα παρατάθηκε το χρονικό διάστημα αποπληρωμής του, ενώ έχει μειωθεί και το κόστος αποπληρωμής του.

Η Ελλάδα αποτελεί τη μοναδική ανεπτυγμένη χώρα από το 1930 η οποία οδηγήθηκε στην αναδιάρθρωση του χρέους της με αμοιβαία αποδοχή από τους δανειστές της. Το πρόβλημα του χρέους που είχε η Ελλάδα μετέφερε την κρίση χρέους και σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης και κυρίως στην περιφέρεια, αρχικά σε Ιρλανδία και Πορτογαλία και στη συνέχεια σε πιο ισχυρές οικονομίες όπως της Ιταλίας και της Ισπανίας. Το Μάιο του 2010 η Ελλάδα κατέφυγε σε μηχανισμό στήριξης υπογράφοντας ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής όπου έλαβε αθροιστικά €110 δις και πιο συγκεκριμένα €30 δις από το ΔΝΤ και €80 δις από τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Το Ελληνικό δημόσιο χρέος μέχρι το τέλος του 2009 έφτανε στο 127% του ΑΕΠ, ενώ σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα η Ελλάδα το 2012 θα μπορούσε να «βγει» στις αγορές και να αρχίσει πάλι να δανείζεται από αυτές. Το Δεκέμβριο του 2012 οι προσπάθειες για την επίλυση της κρίσης του χρέους κλιμακώθηκαν για να γίνει περαιτέρω μείωση του χρέους που κατείχαν οι ιδιώτες επενδυτές, την επαναγορά ομολόγων, την παροχή επιπρόσθετης οικονομικής βοήθειας από τον EFSF, και τη μείωση των επιτοκίων από τα δάνεια.

Ωστόσο, αυτή η προσπάθεια για να καταστεί βιώσιμο το δημόσιο χρέος μέσω της επαναχρηματοδότησης και αναδιάρθρωσης του κόλλησε στη συρρίκνωση του παραγόμενου προϊόντος. Οι εκτιμήσεις που είχε αρχικά προβλέψει το ΔΝΤ ήταν η αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ από τα €237 δις το 2009 σε €260 δις το 2015 τον Οκτώβριο του 2012 όμως ο στόχος αυτός αναθεωρήθηκε στα €195 δις για το 2015. Το μέγεθος της δημοσιονομικής αυτής προσαρμογής που έγινε την περίοδο 2009-2012 σε πραγματικούς όρους ανήλθε σε 24% μείωση των πρωτογενών δαπανών.

Έτσι στα τέλη του Απριλίου 2012 η Ελλάδα αντάλλαξε με επιτυχία €200 δις χρέους που κατείχαν οι ιδιώτες με ομόλογα διάρκειας 10 έως 30 χρόνια στο 31,5% της αρχικής τους αξίας και επιτόκιο της τάξης του 2% με 4,3%. Η άμεση επίδραση ήταν η μείωση του ακαθάριστου χρέους κατά €107 δις αντιπροσωπεύοντας το 53,5% της ονομαστικής αξίας του Ελληνικού χρέους που κατείχαν οι ιδιώτες. Τα δάνεια του επίσημου τομέα εξαιρέθηκαν ενώ η ανάγκη των €22 δις για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών περιόρισε στο τελικό αποτέλεσμα της μείωσης του χρέους. Η καθαρή μείωση του χρέους ήταν στην πραγματικότητα €85 δις. Η εφαρμογή λοιπόν του PSI περιόρισε το χρέος σε κάτι λιγότερο από 25% χωρίς να μπορέσει να γίνει βιώσιμο. Η πολιτική αβεβαιότητα που υπήρξε το δεύτερο τετράμηνο του 2012 σταμάτησε την πρόοδο της εφαρμογής του προγράμματος. Σε αυτό συντέλεσε και το ενδεχόμενο εξόδου από το ευρώ, κάτι που υπερθεμάτιζε η αντιπολίτευση. Οι εκλογές που πραγματοποιήθηκαν εκείνον τον Ιούνιο βοήθησαν όμως στην αποκατάσταση της πολιτικής αστάθειας και περιόρισαν τις φωνές για έξοδο της χώρας από το ευρώ.

Οι προοπτικές για μια οικονομική ανάκαμψη στο τέλος του 2012 ήταν πιο ζοφερές σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Έτσι οι εκτιμήσεις του ΔΝΤ αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω ως αναφορά το ρυθμό μεγέθυνσης της Ελληνικής οικονομίας.

Αυτή η καθυστέρηση της επίτευξης πρωτογενούς πλεονάσματος 4,5% του ΑΕΠ κατά δύο χρόνια δημιούργησε περαιτέρω κλιμάκωση του χρέους ως προς το ΑΕΠ. Έτσι στα τέλη Νοεμβρίου του2012 οι Υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης καθώς και το ΔΝΤ συμφώνησαν σε νέο γύρο ελάφρυνσης του χρέους, και αυτή τη φορά για τον επίσημο τομέα. Αυτό το πακέτο ελάφρυνσης περιελάβανε: επαναγορά του χρέους, χαμηλότερα επιτόκια, αναβολή καταβολής δόσεων σε δάνεια του EFSF και επιστροφή των κερδών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας από την αγορά των Ελληνικών τίτλων στη δευτερογενή αγορά. Έτσι περικόπηκαν €40 δις ώστε το 2020 ο λόγος χρέους προς το ΑΕΠ να μην ξεπερνά το 124% και το 2022 το 110%. Στα μέσα του Δεκεμβρίου η κυβέρνηση αγόρασε χρέος €31,9 δις για €11,29 δις, ενώ το Μάιο του 2012 είχαν προβλεφθεί μέσα ετήσια έσοδα από αποκρατικοποιήσεις €5 δις, το νέο πρόγραμμα μείωσε το στόχο στα €2 δις την περίοδο 2013-16 για να αυξηθούν στα €4 δις μέχρι το 2020.

2.3 Ευπάθειες της ΟΝΕ

Η ίδρυση μιας ενιαίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης σε συνδυασμό με την κυκλοφορία ενός ενιαίου νομίσματος μεταξύ των περισσοτέρων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μια τρανταχτή απόδειξη ότι η Ευρώπη οδηγούνταν προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Χαρακτηριστικά ο Τσούκαλης αναφέρει:

« Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) είναι, λοιπόν, ότι πιο σημαντικό έχει συμβεί στη γηραιά ήπειρο αφότου έπεσε το Τείχος του Βερολίνου το 1989, αλλά και ότι πιο σημαντικό, από πολιτική και οικονομική άποψη έχει συμβεί στα πενήντα χρόνια ζωής που μετράει ήδη η πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση» (Τσούκαλης, 2004)

Η δομή της Ευρώπης και κατ' επέκταση της ΟΝΕ εμφανίζει σοβαρές αδυναμίες οι οποίες επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργεία του συστήματος. Η εμφάνιση της χρηματοπιστωτικές κρίσης του 2008 έφερε το ευρωπαϊκό κοινό νόμισμα έπειτα από δέκα χρόνια εφαρμογής του αντιμέτωπο με σοβαρά δυσεπίλυτα δημοσιονομικά προβλήματα. Η κρίση χρέους που εμφανίστηκε στις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης σε συνδυασμό με τα τρομακτικά ελλείματα στους προϋπολογισμούς των κρατών-μελών δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανέπαφη την οικονομική ένωση. Η περιορισμένη ισχύς της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας η οποία δεν μπορεί να λειτουργήσει όπως η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών, η αποτελεσματικότητα ή καλύτερα η πλήρης αποτυχία του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ο αναποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών και η αποτυχία δημιουργίας μιας κοινής Ευρωπαϊκής μακροοικονομικής πολιτικής που να αντιμετωπίζει τόσο τα προβλήματα που δημιουργούνται από τον παγκόσμιο χρηματοοικονομικό και τραπεζικό τομέα όσο και τις αποτυχίες στον τομέα της ανταγωνιστικότητας και της επαρκούς βιομηχανικής πολιτικής είναι κάποια από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ΟΝΕ.(http://www.skai.gr)

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έχει δημιουργήσει μια συγκεκριμένη αρχιτεκτονική οικονομικής πολιτικής όπως έχουμε προαναφέρει σχετικά με τη διακυβέρνηση της ΟΝΕ. Η αχίλλειος πτέρνα της αρχιτεκτονικής αυτής είναι ο διαχωρισμός που θεσμοθετεί στην άσκηση της δημοσιονομικής και της νομισματικής πολιτικής στην Ευρωζώνη. Ο διαχωρισμός αυτός οφείλεται στην αντίθεση που δημιουργεί η

συνύπαρξη ενός κοινού νομισματικού συστήματος με τις διαφορετικές εθνικές δημοσιονομικές αρχές. (Αργείτης, Κορατζάνης, 2011)

Η ένταξη μιας χώρας σε μια ενιαία νομισματική ένωση ελλοχεύει ποικίλους κινδύνους. Οι προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει προκυμμένου να καταφέρει να εξασφαλίσει την βιωσιμότητα του οικονομικού της συστήματος. Οι αλλαγές που επιφέρει η υιοθέτηση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος εστιάζονται στην αύξηση ή μείωση της κοινωνικής ευημερίας. Προκειμένου να οριστούν τα κριτήρια βάση των οποίων γίνονται οι εκτιμήσεις σχετικά με τα πιθανά κόστη και οφέλη που έχει η ένταξη μια χώρας στην ΟΝΕ διατυπώθηκαν οι θεωρίες των άριστων νομισματικών περιοχών από τους Mundell (1961), Mc Kinnon (1963) και Kenen (1969). Παρακάτω θα αναφερθούμε στις κυριότερες αδυναμίες που είναι πιθανό να προκύψουν σε μια χώρα που χρησιμοποιεί το κοινό νόμισμα.

- *Διαφοροποίηση στους εργασιακούς ρυθμούς:*

  Οι Bruno και Sachs (1985) καθώς και οι Calmfors και Driffiill (1988), επισημαίνουν ότι οι χώρες της Νότιας Ευρώπης παρουσιάζουν θεσμικές διαφορές στις αγορές εργασίας σε σχέση με της Βόρειας γεγονός που προσδίδει επιπλέον κόστος για αυτές. Η κινητικότητα της εργασίας μετατρέπετε σε αρνητικό παράγοντα βιωσιμότητας όταν οι χώρες αντιμετωπίζουν παρόμοιες διαταραχές προσφοράς αλλά τις αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι περιπτώσεις που εμφανίζονται αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου, οι οποίες ανάλογα με τον τρόπο που τις διαχειρίζονται τα εργατικά σωματεία σε κάθε χώρα έχει και άμεσο αντίκτυπο στην αύξηση των τιμών και των μισθών. Στις περιπτώσεις χωρών που δεν υπάρχει έντονη εισροή εργατικού δυναμικού , οι ενδεχόμενες διαταραχές στην προσφορά δεν αποτελεί σοβαρό κίνητρο για τα εργατικά σωματεία να διαφοροποιήσουν σημαντικά την θέση τους σχετικά με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τους μισθούς. Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι οι χώρες που εφαρμόζουν ένα διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την εργασία η συμμετοχή τους σε μια ενιαία νομισματική ένωση θεωρείται δαπανηρή ενέργεια. Ο διαφορετικός τρόπος αντιμετώπισης των διαταραχών στις τιμές και τους μισθούς είναι πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα την διόγκωση των ποσοστών ανεργίας καθώς και η αύξηση του πληθωρισμού.

- *Διαφοροποίηση παραγωγής:*

Τα μεγέθη της παραγωγής του κάθε κράτους –μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι διαφορετικά. Μερικές χώρες αναπτύσσονται ταχύτερα από κάποιες άλλες με αποτέλεσμα να υπάρχουν και έντονες διαφορές μεταξύ των εθνικών εισοδημάτων των χωρών.

Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι στις χώρες με ποιο έντονη ανάπτυξη η ένταξη τους σε μια ενιαία νομισματική ένωση θα της επηρεάσει περισσότερο αρνητικά σε σχέση με τις χώρες που εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα παραγωγής. Συγκεκριμένα αν συγκρίνουμε δύο χώρες που είναι ενταγμένες στην ΟΝΕ και έχουν την ίδια εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης για εισαγωγές , αλλά η μία αναπτύσσεται ταχύτερα από την άλλη , εκείνη με την μεγαλύτερη ανάπτυξη θα εμφανίσει έλλειμα στο εμπορικό της ισοζύγιο. Το παραπάνω φαινόμενο θα δημιουργηθεί γιατί διαχρονικά, οι εισαγωγές της ταχύτερα αναπτυσσόμενης χώρας θα μεγεθύνονται πιο γρήγορα από τις εξαγωγές της. Στην περίπτωση που η χώρα δε συμμετείχε στη νομισματική ένωση , το πρόβλημα θα έλυνε μία εκούσια υποτίμηση του νομίσματος της. Η ταχύτερα αναπτυσσόμενη χώρα θα μείωνε την τιμή των εξαγωγών της και τα προϊόντα της θα συνέχιζαν να είναι ανταγωνιστικά. Αντίθετα στην περίπτωση που η χώρα με την μεγαλύτερη ανάπτυξη συμμετέχει σε μία ενιαία νομισματική ένωση στην οποία θα συμμετέχουν και χώρες χαμηλότερης παραγωγής, είναι υποχρεωμένη να τηρήσει πολιτική αντιπληθωρισμού που με τη σειρά της περιορίζει την αναπτυξιακή διαδικασία. Συνεπώς η χώρα με τη σημαντικότερη παραγωγή επωμίζεται ένα σοβαρό κόστος με την ένταξη της στην ΟΝΕ , είναι πιθανό η χώρα αυτή να διαπιστώσει ότι εναλλακτικά θα ήταν αποτελεσματικότερο να διατηρήσει το εθνικό της νόμισμα.

- *Οικονομικές δομές:*

Η κάθε χώρα έχει δομήσει την οικονομία της , βάση κάποιων εθνικών κανόνων οι οποίο υπακούν στην εύρυθμη λειτουργεία τόσο τους κράτος ως οικονομική οντότητα όσο και της κοινωνίας στο σύνολο της. Οι οικονομικές δομές που δημιουργούνται έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα , η ένταξη επομένως σε μια ενιαία νομισματική ένωση είναι πιθανό να δημιουργήσει προβλήματα στον τρόπο λειτουργείας των χρηματαγορών τους. Οι ενδεχόμενες νομισματικές διαταραχές επηρεάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις αγορές των χωρών που είναι συνδεδεμένες με ένα ενιαίο νόμισμα , σε σχέση με αυτές που διατηρούν το εθνικό τους νόμισμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των κρατών – μελών της Ένωσης είναι οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν

στην ανάπτυξη των χρηματαγορών των αγγλοσαξονικών κρατών τα οποία έχουν διατηρήσει το εθνικό τους νομίσματος σε σχέση με τα κράτη της υπόλοιπης Ευρώπης που έχουν ως νόμισμα το Ευρώ.

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτά τα κράτη έχουν την δυνατότητα να χρηματοδοτούν τα επενδυτικά τους προγράμματα είτε μέσω της αγοράς ομολόγων είτε μέσω της αγοράς μετοχών.

Αντίθετα οι χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, στηρίζονται κατά κύριο λόγο στο τραπεζικό σύστημα. Με τις κεφαλαιαγορές να είναι λιγότερο ανεπτυγμένες και τις επιχειρήσεις να αντλούν οικονομικούς πόρους μέσω του τραπεζικού συστήματος. Επομένως η ενδεχόμενη αύξηση του επιτοκίου από την ΕΚΤ θα επηρεάσει τις χώρες του αγγλοσαξονικού άξονα αφού η αύξηση του επιτοκίου θα μειώσει τις τιμές των ομολόγων και των μετοχών με συνέπεια τη μείωση του πλούτου των καταναλωτών. Ενώ στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, η αύξηση του επιτοκίου επηρεάζει τις δαπάνες των καταναλωτών κυρίως μέσω των τραπεζικών δανείων των οποίων η χορήγηση θα περιοριστεί. Η ένταξη των χωρών σε ένα ενιαίο νομισματικό σύστημα επηρεάζει και τους πληθωριστικούς δείκτες. Συγκεκριμένα , οι χώρες με χαμηλή ανάπτυξη στα δημοσιονομικά συστήματα, αν ενταχθούν στην νομισματική ένωση στην οποία θα υπάρχουν και χώρες καλύτερα δημοσιονομικά οργανωμένες , πρέπει για ένα δεδομένο ύψος δαπάνης να αυξήσουν τους καθαρούς φόρους ώστε να μειωθεί ο πληθωρισμός. Αναμενόμενο αποτέλεσμα η αύξηση των φόρων, θα αποφέρει σχετική απώλεια ευημερίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΝΗΜΟΜΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.1 Ιστορική Αναδρομή και Αναγκαιότητα Μνημονίου[8]

Το δυσμενές κλίμα που επικρατεί στην παγκόσμια οικονομία δεν θα μπορούσε να μην επηρεαστεί και την οικονομία της Ελλάδας. Συγκεκριμένα από τον Σεπτέμβριο του 2008 και σταδιακά μέχρι και σήμερα η ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται κάτω από ένα πέπλο έντονου προβληματισμού και ανησυχίας λόγω μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής κρίσης η οποία έχει χαρακτηριστεί ως τη χειρότερη των τελευταίων 70 ετών. Η αυταπάτη της οικονομικής ασφάλειας που έπνεε πάνω από την ελληνική οικονομία κλονίστηκε το φθινόπωρο του 2008. Ο ρόλος των ΜΜΕ εκείνη την περίοδο ήταν ιδιαίτερα σημαντικός στην διάδοση ενός κλίματος ανησυχίας , προβάλλοντας τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που υπήρχαν διεθνώς , άλλοτε με την στοχευμένα παράθεση των γεγονότων και άλλοτε με υπερβολή ως αποτέλεσμα της μη κατανόησης του κοινού. Στα πλαίσια αυτής της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης παρατηρείται και η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στη φάση της ύφεσης. Τα μακροοικονομικά μεγέθη αντανακλούν την τάση αυτή, με την ανεργία να αυξάνεται, τις επενδύσεις να συρρικνώνονται διαρκώς και την ταχύτητα κυκλοφορίας χρήματος να επιβραδύνεται προκαλώντας στενότητα στην αγορά.

Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία τον Δεκέμβριο του 2008 η ανεργία αυξήθηκε στο 8,9% από 7,8% τον Νοέμβριο, ενώ την ίδια περίοδο ο μέσος όρος της ανεργίας στην ευρωζώνη ήταν 8,1%. Επίσης για την ίδια περίοδο (Δεκέμβριος 2008) παρατηρείται ότι ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης προς το σύνολο των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών υπολογίστηκε στο 16,4% από 21,5% που ήταν τον Δεκέμβριο του 2007. Παράλληλα παρατηρείται ότι και ο χρηματοοικονομικός τομέας της χώρας αρχίζει να επιβραδύνεται, με τα χρηματιστήρια αξιών και παραγώγων να σημειώνουν καθοδικές συνεδριάσεις οι οποίες διαδέχονται η μια την άλλη με αποτέλεσμα οι ξένοι θεσμικοί επενδυτές να ρευστοποιούν συνεχώς τις συμμετοχές τους στο ελληνικό χρηματιστήριο έτσι η Ε.Χ.Α.Ε.[9] το 2008 ανακοινώνει την μείωση του κύκλου εργασιών της κατά 33%. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία που έχουν δημοσιευτεί, τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι ασφαλιστικοί

[8] Αντωνίου-Λιατόπουλος,2011«Η χρηματοοικομική κρίση και το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα»,σελ.23-29

[9] Ε.Χ.Α.Ε.: Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε. είναι η μητρική εταιρεία του Ομίλου των εταιρειών που υποστηρίζουν την οργάνωση και λειτουργία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς.

οργανισμοί είχαν μικρή έκθεση σε προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης, ενώ λίγοι ήταν οι επενδυτές οι οποίοι τοποθέτησαν τα κεφαλαία τους στα τοξικά προϊόντα ,όπως τα χαρακτήριζε ο τύπος της εποχής, κυρίως στης Lehman Brothers. Γεγονός είναι πως την τελευταία δεκαετία οι ελληνικές τράπεζες έστρεψαν το ενδιαφέρον τους και κατ' επέκταση και τα κεφαλαία τους στις αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος, τα Βαλκάνια. Οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν μία παραδοσιακή τραπεζική πολιτική και ανέπτυξαν ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στα Βαλκάνια (π.χ. Ρουμανία, Βουλγαρία κλπ.) και όχι σε επενδυτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου. Επίσης τα ασφαλιστικά ταμεία ενώ τα προηγούμενα χρόνια αντιμετώπισαν την μείωση των διαθεσίμων τους εξαιτίας της κακής διαχείρισης ,δεν είχαν τη δυνατότητα να επενδύσουν μεγάλα κεφάλαια στην αγορά αυτή.

Οι πιο παραγωγικοί κλάδοι της χώρας όπως η ναυτιλία, ο τουρισμός και ο τραπεζικός κλάδος έχουν υψηλή συσχέτιση με το εξωτερικό, συνεπώς και με τις χώρες που εκτέθηκαν πιο άμεσα στα subprime δάνεια τα οποία είχαν κατακλείσει την αγορά. Την ίδια χρονική στιγμή οι οικονομικοί δείκτες όπως της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στην ευρωζώνη και στις ΗΠΑ, των παραγγελιών διαρκών αγαθών, των επενδύσεων και όχι μόνο αποτυπώνουν την επιβράδυνση στην παγκόσμια ζήτηση και κατανάλωση. Με όλα αυτά τα στοιχεία ενισχύεται η άποψη ότι ήταν αναπόφευκτο να μην επηρεαστεί και η ελληνική οικονομία. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η ύφεση στην Ελλάδα δεν συνδέεται άμεσα με τις πρωτογενείς αιτίες της κρίση που εμφανίστηκε σε ΗΠΑ και Ευρώπη, αλλά με τις επιπτώσεις μιας συνολικής κρίσης που υπάρχει στην παγκόσμια οικονομία. Τα τελευταία χρόνια το δημόσιο χρέος της Ελλάδος διευρυνόταν συνεχώς και ο δανεισμός που τα προηγούμενα έτη χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση επενδυτικών έργων στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της χώρας και των υποχρεώσεων της απέναντι στο σχέδιο ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004, αλλά κυρίως για την κάλυψη των υποχρεώσεων του δημοσίου τομέα της ήταν δυσβάστακτος για μια οικονομία η οποία δεν μπορούσε να εξυπηρετήσει τις βασικές της υποχρεώσεις. Ο μεγάλος δανεισμός σε συνδυασμό με τα επαναλαμβανόμενα ελλείμματα τόσο στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών όσο και των κρατικών προϋπολογισμών οδήγησαν στη έλλειψη φερεγγυότητας του ελληνικού κράτους με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να δανείζει με ευνοϊκά επιτόκια τις χώρες με σταθερή οικονομία και όχι τις χώρες με αδύνατες οικονομίες όπως ήταν η Ελλάδα.

Οι εκλογές που πραγματοποιήθηκαν το 2009 άφησαν ως απόρροια να φανεί το πραγματικό μέγεθος του προβλήματος, έτσι στις 19 Οκτωβρίου ο υπουργός οικονομικών ενημέρωσε το ECOFIN ότι το έλλειμμα της Ελλάδας έφτανε στην πραγματικότητα το 12,5% και όχι το 6%, όπως ήταν η προηγούμενη ενημέρωση. Μετά από αυτήν την ενημέρωση ακολούθησαν και άλλες αναθεωρήσεις για να καταλήξουμε σε έλλειμμα 15,4% του ΑΕΠ με την τελευταία αναθεώρηση στις 15 Νοεμβρίου 2011 παρόμοια εξέλιξη είχαν και τα στοιχεία για το χρέος. Έτσι τον Δεκέμβριο του 2010 οι οίκοι αξιολόγησης ξεκίνησαν έναν νέο γύρο υποβαθμίσεων της οικονομίας. Στις 3 Δεκεμβρίου 2011 η Standard and Poor's ανακοίνωσε ότι μέσα στο επόμενο τρίμηνο πιθανόν να υποβαθμίσει και άλλο την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας, αν καταστεί σαφές ότι ο προτεινόμενος ευρωπαϊκός μηχανισμός σταθερότητας (ESM) θα ευνοήσει τους δημόσιους πιστωτές σε βάρος των ιδιωτών που κατέχουν τα κρατικά ομόλογα. Μερικές μέρες αργότερα την ίδια πολιτική ακολούθησε και η Moody's η οποία στις 16 Δεκεμβρίου 2011, έθεσε πιθανή υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, η οποία βασίστηκε στην αυξημένη αβεβαιότητα για την ικανότητα της χώρας να μειώσει το χρέος της λόγω της υστέρησης που παρατηρήθηκε στα έσοδα του 2010. Ένας επιπλέον λόγος για την δημιουργία της υποβάθμισης ήταν η αμφισβήτηση της δυνατότητας επιβολής νέων περιοριστικών μέτρων που έφταναν στο 5% του ΑΕΠ το 2012-2014 τα οποία αναφέρονταν στο μνημόνιο. Το αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη αύξηση του επιτοκίου δανεισμού της Ελλάδας, μιας και η ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου από τους δανειστές συνεπάγεται την προσαύξηση της απαιτούμενης ανταμοιβής, δημιουργώντας περαιτέρω δυσκολίες στην εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την χρηματοδότηση των μέτρων που θα την βοηθούσαν στην εξυγίανση του οικονομικού της τομέα.

3.2 Ανάλυση 1ου Μνημονίου[10]

Η διεθνής οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση έφερε στο προσκήνιο και τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, η σφοδρότητα των οποίων δημιούργησε πρόβλημα στην εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών με αποτέλεσμα να έχουμε συνεχείς υποβαθμίσεις στην πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας και σε αύξηση των επιτοκίων δανεισμού της όπως προαναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα. Η κρίση κορυφώθηκε στα τέλη Απριλίου του 2010, όταν η Ελλάδα πρακτικά δεν είχε πλέον πρόσβαση στις αγορές, αδυνατώντας με αυτόν τον τρόπο να αναχρηματοδοτήσει το χρέος της. Οι αιτίες που κλόνισαν την εμπιστοσύνη των αγορών στην χώρα μας, μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες:

- Το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα και χρέος, με αποτέλεσμα την ταχεία αύξηση των δαπανών και των μεγεθών του δημόσιου τομέα.
- Το χαμηλό ποσοστό εγχώριας αποταμίευσης και συνεπώς την υπερβολική εξάρτηση από το διεθνή δανεισμό
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα που οφείλεται κυρίως σε ένα πρότυπο ανάπτυξης με παρωχημένες δομές στις αγορές προϊόντων / υπηρεσιών και εργασίας στις οποίες κυριαρχεί η παρέμβαση του κράτους.
- Η απώλεια αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης ως προς τα στατιστικά μεγέθη της οικονομίας
- Η περιορισμένη διάθεση που έχει το πολιτικό σύστημα να κάνει μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα ενίσχυαν τις δυνατότητες του ελληνικού παραγωγικού συστήματος να έχει ανάπτυξη και πλούτο.

Υπό αυτές λοιπόν τις συνθήκες, ήρθε αντιμέτωπη, με τη μεγαλύτερη οικονομική κρίση της σύγχρονης ιστορίας της, η Ελλάδα η οποία έχει τη τύχη να είναι υπό την προστασία της Ευρωζώνης. Όμως, με τη δημοσιονομική κρίση να εξαπλώνεται στις περισσότερες χώρες του ευρώ, η κοινοτική αλληλεγγύη δεν θα γινόταν να υλοποιηθεί και να μεταφραστεί σε έναν μηχανισμό στήριξης με άμεσα διαθέσιμους πόρους χωρίς την υιοθέτηση από τη χώρα ενός μεσοπρόθεσμου προγράμματος για την

[10] Αντωνίου-Λιτόπουλος, 2011 «Η χρηματοοικομική κρίση και το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα»σελ.26-27

ανασυγκρότηση της οικονομίας που θα επιδίωκε την δημοσιονομική εξυγίανση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της.

Έτσι την τεχνογνωσία για την εφαρμογή αυτού του μεσοπρόθεσμου προγράμματος την έδωσαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η λεγόμενη «τρόικα», οι οποίοι συντάξανε το σχετικό πρόγραμμα, διαθέτοντας παράλληλα 110 δισ. ευρώ (80 δις από την Ευρωζώνη, 30 δις από το ΔΝΤ) προκειμένου η Ελλάδα να μπορέσει να καλύψει τις μεσοπρόθεσμες δανειακές της ανάγκες. Προϋπόθεση για την εκταμίευση των πόρων αυτών είναι η ικανοποίηση των όρων του «Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», το οποίο συντάχθηκε μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των τριών οργανισμών, στις 5 Μαΐου του 2010 και αποτελεί ήδη νόμο της ελληνικής δημοκρατίας (Ν. 3845/6.5.2010). Η συμφωνία αυτή έχει δυο βασικούς στόχους:

• Να αντιμετωπίσει τον άμεσο και ορατό κίνδυνο της χρεοκοπίας της χώρας και να επιτρέψει τη συνέχιση της χρηματοδότησης της οικονομίας.

• Να εφαρμοστεί ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα αλλαγών που θα θεραπεύσει τις αιτίες των δύο πιο σοβαρών προβλημάτων, που δεν είναι άλλα από το δημοσιονομικό και το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, και κατ' επέκταση θα επιτρέψει να ανασυγκροτηθεί η

Σημαντικό στοιχείο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι αποτελεί λάθος η μεμονωμένη ανάγνωση του Μνημονίου τόσο από μέρος της κοινής γνώμης, όσο και από μέρος της πολιτικής ηγεσίας, ως μια έκτακτη παρέμβαση, ως ένα αναγκαίο κακό το οποίο δεν μπορέσαμε να αποφύγουμε απέναντι σε έναν «σκληρό» πιστωτή. Το Μνημόνιο αντιμετωπίζεται από ορισμένες πλευρές ως διελκυστίνδα μεταξύ ξένων και Ελλήνων, οι οποίοι προσπαθούν να περισώσουν όσα οι πρώτοι επιβουλεύονται, με έμφαση στο ποια από τα μέτρα που περιλαμβάνει συνιστούν «κόκκινες γραμμές», πέραν των οποίων δεν είναι η χώρα διατεθειμένη να υποχωρήσει. Η ουσία του Μνημονίου είναι ότι προτείνει ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα εύλογων και αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, και διαμορφώνει κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής για την επόμενη τριετία προκειμένου να επιτευχθούν οι δύο βασικοί στόχοι που προαναφέρθηκαν. Το Μνημόνιο καθορίζει επίσης ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την προβολή ενεργειών που απαρτίζουν, κατά μία έννοια, τις απαιτήσεις της

οικονομικής πολιτικής. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ από την εφαρμογή του μνημονίου.

Πίνακας 1 :Εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ. μετά το 1ο μνημόνιο

Εκτιμήσεις Δ.Ν.Τ. μετά το 1ο Μνημόνιο	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Πραγματικός ρυθμός ΑΕΠ (%)	-4	-2.6	1.1	2.1	2.1	2.7
Έλλειμα (% ως προς ΑΕΠ)	-8.1	-7.6	-6.5	-4.8	-2.6	-2
Χρέος (€ δις)	307.5	324.8	340.1	351.7		

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο,The Economic Adjustment Programme for Greece European Economy 2010

Επομένως, μετά τις ανακοινώσεις το 2009 για την διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας, τον Μάιο του 2010 υπογράφτηκε το 1ο μνημόνιο μεταξύ της Τρόικας και της Ελληνικής Κυβέρνησης. Το πρόγραμμα περιλάμβανε το δανειακό πακέτο ύψους €110 δισεκατομμυρίων με ορίζοντα μέχρι το 2014 και επιτόκιο 5%. Τη δεδομένη στιγμή η Ελλάδα βρισκόταν σε δυσμενή θέση να δανειστεί από τις αγορές αφού μετά από απανωτές υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας, το επιτόκιο δανεισμού είχε ξεπεράσει το 10%. Το πρόγραμμα περιλάμβανε επίσης στόχους για άντληση περίπου €50 δισεκατομμυρίων από ιδιωτικοποιήσεις μέχρι και το 2015.

Το σχέδιο του οικονομικού προγράμματος που καταρτίστηκε αποδίδεται μέσα από δύο Μνημόνια: «το *Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής*» και το «*Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής*».

Το πρώτο κείμενο περιγράφει τις πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις και καταλήγει στην ανάγκη ενίσχυσης των οικονομικών πολιτικών και της ανταγωνιστικότητας ώστε να τεθούν τα θεμέλια ενός υγιούς αναπτυξιακού προτύπου που να βασίζεται περισσότερο στις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Οι κύριοι στόχοι του 1^{ου} προγράμματος είναι:

1. Η διόρθωση των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών και η αποκατάσταση της διεθνούς εμπιστοσύνης. Η δημοσιονομική προσαρμογή θα είναι ταχεία με στόχο το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να περιορισθεί κάτω του 3%

του ΑΕΠ μέχρι το 2014.(Η ελληνική οικονομία: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών ΙΟΒΕ)

2. Η αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, με διαρθρωτικές αλλαγές που θα περιορίσουν το κόστος παραγωγής αγαθών / υπηρεσιών και τα υπερβάλλοντα περιθώρια κέρδους
3. Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα με την ίδρυση Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ).

Το δεύτερο κείμενο περιέχει σε μορφή χρονοδιαγράμματος, συγκεκριμένες ενέργειες που πρέπει να γίνουν σε συνδυασμό με αντίστοιχες πολιτικές. Είναι το πιο σαφές κείμενο, καθώς εκεί ουσιαστικά αναφέρονται αναλυτικά όλες οι παρεμβάσεις και οι ρυθμίσεις που πρέπει να αναλάβει η ελληνική κυβέρνηση για να εξυπηρετήσει τους στόχους του προγράμματος. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι το Μνημόνιο ορίζει τις κατευθύνσεις που πρέπει να υπάρχουν για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων σε διάφορα πεδία της οικονομικής πολιτικής, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι θα αναφέρετε και σε τεχνικές λεπτομέρειες. Ουσιαστικά λοιπόν δίνει το περιθώριο στην εκάστοτε κυβέρνηση που γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες της οικονομίας της χώρας να εξειδικεύσει τις αντίστοιχες πολιτικές και να προσδιορίσει τον τρόπο που θα γίνουν οι αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει λοιπόν να εξειδικεύσει, να σχεδιάσει, να συνθέσει και τελικά να προωθήσει τις ρυθμίσεις που εξυπηρετούν τους στόχους αυτών των πολιτικών και να τις εφαρμόσει. Οι επιμέρους εξειδικεύσεις και ο τρόπος που θα προωθηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία, κυρίως όμως για την εξεύρεση κοινών τρόπων για τον εξορθολογισμό του τρόπου λειτουργίας ορισμένων αγορών. Είναι απαραίτητο να υπάρχει και η κοινωνική συναίνεση, χωρίς όμως να γίνονται δογματικές αξιολογήσεις της πραγματικότητας, καθώς και του τοπικού και κλαδικού χαρακτήρα και τις ερμηνείες κόστους και οφέλους, που ενδεχομένως να αντιστρατεύονται τα συνολικά οφέλη για το σύνολο της κοινωνίας.

Οι προβληματικές όψεις του 1ου Μνημονίου[11]

Το Μνημόνιο ήταν ένα μέσο για να μετατραπεί το χρέος που είχε η Ελλάδα προς ιδιώτες σε χρέος προς τις κυβερνήσεις. Παρά τις βεβαιώσεις των εκπροσώπων των ευρωπαϊκών χωρών, οι ευρωπαϊκές τράπεζες που είχαν στην κατοχή τους ομόλογα του ελληνικού δημοσίου θα προσπαθούσαν να ρευστοποιήσουν αυτά τα ομόλογα όσο

[11] Ζησίμου Ιωάννα,Τάρε Ευγενία,«Η οικονομική κρίση και η ανεργία των νέων: Η περίπτωση της Ελλάδας»,σελ.46-48

το δυνατόν πιο γρήγορα , ώστε να περιοριστούν οι απώλειες τους από μια ενδεχόμενη αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους της Ελλάδας. Όπως προαναφέραμε, το Δ.Ν.Τ αναλάμβανε μεγάλο ρίσκο όσο αναφορά την χρηματοδότηση της Ελλάδας[12] διότι η μη υλοποίηση του θα μπορούσε να επηρεάσει την οικονομική δραστηριότητα της Ελλάδας και να επιστρέψει το δάνειό της προς το Ταμείο.

Αναλυτικότερα, αν η ύφεση ήταν μεγαλύτερη από αυτήν που είχαν προβλέψει , θα εξασθένιζαν ακόμα περισσότερο τα φορολογικά έσοδα και θα επηρεαζόταν αρνητικά η δυναμική του χρέος σε μια κοινωνία που είχε έλλειψη πολιτικής συναίνεσης και μεγάλες κοινωνικές εντάσεις. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα χρειαζόταν ενδεχομένως μεγαλύτερη χρηματοδοτική στήριξη με αποτέλεσμα την ακόμα μεγαλύτερη αύξηση του δημόσιου χρέους. Τέλος , υπήρχε ο κίνδυνος η Ελλάδα να μην καταφέρει να επιστρέψει στις αγορές στην ημερομηνία που προέβλεπε το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος. Παρά λοιπόν τις εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ. για την επικινδυνότητα αποτυχίας του προγράμματος και το δυσβάσταχτο βάρος του δημοσίου χρέους[13] , οι εμπειρογνώμονες πρότειναν τελικά στα μέλη του Δ.Σ την έγκριση του Μνημονίου και την εκταμίευση της πρώτης δόσης των 5,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για την Ελλάδα. Στην έκθεση που είχαν διανείμει στα στελέχη του Ταμείου, οι εμπειρογνώμονες τόνιζαν πως οι ανάγκες της προσαρμογής ήταν πρωτοφανείς και χρειαζόταν χρόνος για να μπορέσει να τεθεί σε λειτουργία. Άρα, θα μπορούσε να υπάρξει κοινωνική κόπωση, όπως κ έγινε τελικά και γίνεται ολοφάνερο ότι η απειλή αποσταθεροποίησης της Ευρωζώνης και , κατ' επέκταση , της παγκόσμιας οικονομίας εξαιτίας μιας ενδεχόμενης πτώχευσης της Ελλάδας ήταν εκείνη που ώθησε τα μέλη του Δ.Σ του Δ.Ν.Τ να εγκρίνουν το θνησιγενές πρώτο Μνημόνιο. Ήταν σχεδόν αδύνατο λοιπόν να εφαρμοστεί με επιτυχία ένα τόσο φιλόδοξο και εξωπραγματικό πρόγραμμα, το οποίο βασιζόταν σε μια δημοσιονομική προσαρμογή που ήταν εξαιρετικά βίαιη τόσο από χρονική άποψη όσο και από κοινωνική άποψη. Ακόμα και αν η Ελλάδα δεν ήταν μέλος της Ευρωζώνης θα έπρεπε να είχε τακτοποιήσει τα δημοσιονομικά της, αλλά και να αντιμετωπίσει τα μακροπρόθεσμα προβλήματα τα οποία οφείλονταν σε πελατειακές σχέσεις αλλά και στην απροθυμία των πολιτικών της να μειώσουν τη φοροδιαφυγή και τη διαφθορά. Παρ 'αυτά, σε κάθε περίπτωση αρκετοί ήταν εκείνοι που έσπευσαν να

[12] Παναγιώτης Ρουμελιώτης, «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, 2012 ,σελ. 132

[13] Παναγιώτης Ρουμελιώτης, «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, 2012 ,σελ. 133-140

χαρακτηρίσουν απαράδεκτη και εκβιαστική την επιβολή στην Ελλάδα ενός προγράμματος που θα οδηγούσε σε μια τόσο μεγάλη συρρίκνωση της πραγματικής οικονομίας, στην αύξηση της ανεργίας και στην εκτόξευση του χρέους σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα . Επιπλέον άλλο ένα μελανό σημείο του τρόπου που διαχειρίστηκε η Ευρώπης την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας ήταν η αντίδρασή της στην κρίση φερεγγυότητας που περνούσε η χώρα.

Οι εν δυνάμει στρατηγικές που προτάθηκαν ήταν μια πρόωρη μείωση του δημοσίου χρέους της χώρας, άρα και γρήγορη αποκατάσταση του αξιόχρεου, ή μια αμοιβαιότητα χρέους μεταξύ κρατών της Ευρωζώνης. Επιπρόσθετα, τα δύο βασικά προβλήματα που έθεσε το Δ.Ν.Τ από την αρχή της κρίσης ήταν αρχικά τα αδύναμα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας αλλά και κατ' επέκταση την μεγάλη υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας. Δυστυχώς η μεγαλύτερη βαρύτητα του προγράμματος εστίασε στο πρώτο πρόβλημα και λιγότερο στην ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα. Ένα πρόγραμμα προσαρμογής φέρνει αναγκαία ύφεση , αλλά αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να ανατρέπει τις προσπάθειες για οικονομική ανάπτυξη. Μια σημαντική παράλειψη της Ευρωζώνης και γενικότερα των ευρωπαϊκών εταίρων ήταν η ουσιαστικά άρνηση τους να δεχτούν τις προτάσεις αναδιάρθρωση του χρέους της χώρας. Η ευθύνη για αυτή την κατάσταση είναι μοιρασμένη μεταξύ του πολιτικού συστήματος το οποία δεν παρέθεσε τις σωστές κατευθυντήριες γραμμές γι' αυτήν την αναδιάρθρωση στου εταίρους και από την άλλη η Ευρωζώνη η οποία δεν αφουγκράστηκε την άποψη του Ντομινίκ Στρος Καν που έλεγε ουσιαστικά ότι ήταν αναγκαία αυτή η αναδιάρθρωση. Δεν ήταν τυχαίο μάλιστα που τέσσερις μέρες πριν από την έγκριση του πρώτου Μνημονίου, η Citi group είχε υπολογίσει ότι, αν η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους γινόταν εκείνη την περίοδο με ένα ποσοστό κουρέματος μόνο 30%, το δημόσιο χρέος της χώρας θα μειωνόταν στο 79% του ΑΕΠ, δηλαδή θα έφτανε στο μέσο όρο του δημοσίου που είχε η Ευρωζώνη το 2009. Αν όμως η αναδιάρθρωση γινόταν αργότερα , η citigroup υπολόγιζε ότι θα γινόταν ακόμα μεγαλύτερο το κούρεμα. Εκείνοι που ουσιαστικά αρνήθηκαν ή δεν παρέμειναν στην άποψη για έγκαιρη αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους ευθύνονται κατά κάποιο τρόπο για την κατάσταση στην οποία οδηγήθηκε τελικά η ελληνική οικονομία από την εφαρμογή του πρώτου Μνημονίου.

Εφαρμογή μεσοπρόθεσμου προγράμματος[14]

Τον Ιούνιο του 2011 κατατέθηκε στην Βουλή το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα προκειμένου η Ελλάδα να κλειδώσει την συμφωνία για την 5η δόση του δανείου. Το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα περιελάμβανε τα εξής μέτρα:

- *Μισθολογική δαπάνη*

Στην μισθολογική δαπάνη περιλαμβάνεται η μείωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων μέσω της μείωσης του αριθμού των συμβασιούχων, η οποία θα ισχύει έως το 2015 καθώς και της εφαρμογής σημαντικών περιορισμών στις προσλήψεις όπως είναι το πάγωμα των προσλήψεων το 2010, εξαιρώντας τους τομείς της υγείας, της παιδείας και της ασφάλειας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπουργείου οικονομικών της χώρας μας, με την ακολουθούμενη αυτή πολιτική ο αριθμός των αμειβόμενων από το δημόσιο και χωρίς καμία απόλυση θα μειωθεί κατά τουλάχιστον 150.000 άτομα σε σχέση με το 2010 (και περισσότερο από 230.000 άτομα αν συγκρίνουμε με το 2009).

Παράλληλα, εφαρμόζεται και για πρώτη φορά ο θεσμός της εθελούσιας μερικής απασχόλησης και προσωρινής αποχώρησης, καθώς και οι μετατάξεις θα γίνονται μέσα από αξιολόγηση από τον ΑΣΕΠ εισάγοντας όμως ταυτόχρονα και τη δυνατότητα για περιορισμένες χρονικά μεταβατικές περιόδους μετ' αποδοχών (εργασιακή εφεδρεία) πριν τη διαδικασία της μετάταξης. Από το 2011 ξεκινάει και η σταδιακή μετάβαση στο νέο ενιαίο μισθολόγιο. Με το νέο ενιαίο μισθολόγιο μεγάλο μέρος των μέχρι τώρα επιδομάτων θα ενσωματωθούν στο βασικό μισθό. Ακόμη, το μισθολόγιο του δημοσίου τομέα εναρμονίζεται με αυτό του ιδιωτικού τομέα, ενώ οι μισθοί συνδέονται και με τους ρόλους και τις θέσεις των υπαλλήλων.

- *Λειτουργικές δαπάνες του δημοσίου*

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής περιλαμβάνει περίπου 2 δισ. ευρώ για τη μείωση των λειτουργικών δαπανών της κεντρικής διοίκησης, τους ΟΚΑ(Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης), τους ΟΤΑ(Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης) και άλλους φορείς του δημόσιου τομέα.

- *Καταργήσεις και συγχωνεύσεις φορέων*

[14] Αντωνίου-Λιατόπουλος,σελ,29-33

Η πολιτική για τις καταργήσεις και τις συγχωνεύσεις φορέων και νομικών προσώπων περιλαμβάνει τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

- Φορείς οι οποίοι δεν ανήκουν στη Γενική Κυβέρνηση αλλά δέχονται συστηματικά δημόσια επιχορήγηση όπως οι αθλητικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι, τα μουσεία, κ.λπ.

- Φορείς που δεν υπάγονται στη Γενική Κυβέρνηση, αλλά επιχορηγούνται συχνά από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ή τους προϋπολογισμούς των άλλων φορέων του δημοσίου, καθώς παρέχουν συμπληρωματικές δραστηριότητες.

Για τις δύο παραπάνω κατηγορίες προβλέπεται η μείωση των επιχορηγήσεών τους από τον τακτικό προϋπολογισμό κατά 300 εκ. ευρώ το 2011, ενώ το ίδιο προτείνεται και ως δράση και σε άλλους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

- Φορείς που η λειτουργία τους συνδέεται άμεσα με συγκεκριμένους τομείς πολιτικής όπως είναι οι ΟΤΑ, ο ΟΚΑ, τα σχολεία, τα νοσοκομεία, τα στρατόπεδα, τα αστυνομικά τμήματα, οι πρεσβείες, τα προξενεία, γραφεία τύπου εξωτερικού κ.λπ.). Από τις παρεμβάσεις αυτές αναμένεται η εξοικονόμηση περίπου 225 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2011-2015.

- Φορείς εντός δημοσίου που επηρεάζουν τα οικονομικά αποτελέσματα της Γενικής Κυβέρνησης (π.χ. ΙΓΜΕ, ΟΔΔΥ κ.λπ.). Οι παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν τις καταργήσεις φορέων και των δραστηριοτήτων τους ή τις συγχωνεύσεις φορέων που έχουν στόχο την εξοικονόμηση περίπου 800 εκ. Ευρώ στην χρονική περίοδο 2011-2015. Ήδη έχουν καταργηθεί ή συγχωνευθεί συνολικά 77 φορείς ενώ στον άμεσο προγραμματισμό είναι η κατάργηση και συγχώνευση άλλων 75 φορέων.

- *Αναδιοργάνωση ΔΕΚΟ*

Η πολιτική για τις ΔΕΚΟ περιλαμβάνει ουσιαστικά σχέδια αναδιοργάνωσης που έχει ως στόχο να βελτιώσει τα αποτελέσματά τους κατά 1,5 δισ. ευρώ έως το 2015.

- *Αμυντικές δαπάνες*

Η δαπάνη του δημοσίου για τα εξοπλιστικά προγράμματα μειώνεται την περίοδο 2010- 2015 με περισσότερα από 800 εκατ. ευρώ, ενώ θα εξοικονομηθούν και επιπλέων 400 εκατ. ευρώ από δράσης που προορίζονται για την αναδιοργάνωση και τη μείωση του λειτουργικού κόστους στον αμυντικό τομέα. Η συνολική μείωση για τις αμυντικές δαπάνες είναι περίπου 1,1 δις ευρώ η οποία αντιστοιχεί σε μείωση περίπου 20% των συνολικών αμυντικών δαπανών.

- *Δαπάνες υγείας και φαρμακευτική δαπάνη*

Οι επιπλέον παρεμβάσεις που προβλέπονται για τους τομείς της υγείας και τις δαπάνες για τα φάρμακα θα εξοικονομήσουν πάνω από 1,6 δισ. ευρώ μεταξύ άλλων μέσα από την εφαρμογή κεντρικού συστήματος προμηθειών στα νοσοκομεία, το νέο υγειονομικό χάρτη, την εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων τιμολογήσεων των ιατρικών πράξεων στα νοσοκομεία, την επέκταση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης και την επέκταση του ελέγχου των συνταγών, την καθιέρωση ασφαλιστικής τιμής για τα φάρμακα, τον περαιτέρω εξ ορθολογισμό στις λίστες φαρμάκων.

- *Κοινωνικές δαπάνες*

Το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο περιλαμβάνει άμεσες παρεμβάσεις και για τη συγκράτηση του κόστους των κοινωνικών μεταβιβάσεων και την ενίσχυση των εσόδων τους μέσα από την αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής, αλλά και την εφαρμογή εισφοράς αλληλεγγύης υπέρ της ανεργίας για να μπορέσει να στηριχθεί ο πληθυσμός που βρίσκεται εκτός αγοράς εργασίας όσο και μεσοπρόθεσμες παρεμβάσεις που αφορούν στη συνολική αξιολόγηση του συστήματος της κοινωνικής προστασίας, ενώ ταυτόχρονα συνεχίζονται και τα προγράμματα της ενεργητικής στήριξης του ΟΑΕΔ. Ακόμη, σ ’αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνεται και ο εξ ορθολογισμός στις λίστες των δικαιούχων των επιδομάτων που θα μπορούσε, σύμφωνα με το υπουργείο Οικονομικών, να οδηγήσει παράλληλα με τις εξοικονομήσεις ακόμη και σε αυξήσεις σε παροχές για τις πιο ευάλωτες κοινωνικά ομάδες.

- *Αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και ενίσχυση των φορολογικών εσόδων*

Περιλαμβάνονται οι παρεμβάσεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής που αγγίζει τα 3 δισ. Ευρώ και που βασίζονται στο επιχειρησιακό σχέδιο για να αντιμετωπιστεί η φοροδιαφυγή που παρουσιάστηκε τον Απρίλιο του 2011. Επίσης, υπάρχουν παρεμβάσεις για τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης κυρίως στους άμεσους, αλλά και στους έμμεσους φόρους που φτάνει τα 6 δισ. ευρώ. Η κυβέρνηση προχωρά ακόμη στην αναστολή του πόθεν έσχες για κάθε κατοικία για τα επόμενα δύο χρόνια, ενώ δεσμεύεται για να επαναξιολογήσει το σύστημα της φορολόγησης και την επιδίωξη της μείωσης των συντελεστών με νομοθετική παρέμβαση που θα πραγματοποιηθεί τον Σεπτέμβριο του 2011.

- *Τοπική αυτοδιοίκηση*

Ως αναφορά την τοπική αυτοδιοίκηση το μνημόνιο προβλέπει την αξιολόγηση των δαπανών, κυρίως για τις ελαστικές λειτουργίες των δήμων, αλλά και την σταδιακή ενίσχυση των εσόδων τους. Η συνολική βελτίωση που αναμένεται στα αποτελέσματα των ΟΤΑ είναι περίπου 1,3 δισ. ευρώ και θα προέλθει κυρίως από οικονομίες κλίμακας με την υλοποίηση του Καλλικράτη, την αύξηση των εσόδων και την ενίσχυση της συμμόρφωσης μέσα από την απαίτηση της δημοτικής ενημερότητας, αλλά και τη σταδιακή αυτονόμηση μέρους των εσόδων τους από τον Τακτικό Προϋπολογισμό μέσα από την αύξηση στα τοπικά τέλη αλλά και στα άλλα έσοδα των δήμων.

- *Αποκρατικοποιήσεις και αξιοποίηση περιουσίας του δημοσίου*

Οι αποκρατικοποιήσεις είχαν ως στόχο να εισπραχθούν περίπου 50 δισ. ευρώ έως το 2015, τα 15 δις ευρώ έως το τέλος του 2012, ενώ στο Μεσοπρόθεσμο αναφέρεται ότι έχουν ήδη επιλεγεί σύμβουλοι αποκρατικοποιήσεων για τα εξής: ΔΕΠΑ ΕΑΣ, ΔΑΑ ΤΠΔ, Ελληνικό, ΟΠΑΠ, Φάσμα Συχνοτήτων, ΟΔΙΕ Κρατικά Λαχεία, ΕΛΒΟ Κοίτασμα Αερίου «Νότια Καβάλα», Ελληνικοί Αυτοκινητόδρομοι, Χαρτοφυλάκιο Ακινήτων Δημοσίου.

3.3 Ανάλυση 2ου Μνημονίου

Οι πρώτες ενέργειες για το δεύτερο Μνημόνιο είχαν ξεκινήσει πριν την εκταμίευση της έκτης δόσης του δανείου προς την Ελλάδα. Εκείνη την περίοδο ολοκληρωνόταν και η διαδικασία του λεγόμενου PSI. Σύμφωνα με τα συμφωνηθέντα , ομόλογα αξίας 172 δισεκατομμυρίων ευρώ προσφέρθηκαν για ανταλλαγή, εκ των οποίων τα 152 δισεκατομμυρίων (85,8%) ήταν ομόλογα του ελληνικού δικαίου και τα 20 δισεκατομμύρια ομόλογα των ΔΕΚΟ με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου και με ομόλογα ξένου δικαίου. Η ενεργοποίηση αυτών των Ρητρών Συλλογικής Δράσης (CACs) σημαίνει ότι και τα υπόλοιπα 25 δισεκατομμύρια των ομολόγων του ελληνικού δικαίου (117 μείον 152) θα προστεθούν, άρα συνολικά 197 δισεκατομμύρια ευρώ θα συμμετάσχουν στη διαδικασία ανταλλαγή με ποσοστό 95% επί του συνόλου των 206 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αυτό το υψηλό ποσοστό συμμετοχής θα πραγματοποιηθεί μόνο αν τηρηθεί η συμφωνία του 2ου μνημονίου η νέα αυτή δανειοδότηση των 130 δισεκατομμυρίων ευρώ, περιλαμβάνει την ανάκεφαλαιοποίηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και να φέρει το ελληνικό χρέος στο 12% του ΑΕΠ μέχρι τα τέλη της δεκαετίας , περιορίζοντας όμως ταυτόχρονα και τις δανειοδοτικές ανάγκες της χώρας.

Στις 23 Οκτωβρίου 2011 λοιπόν συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός τελικού σχεδίου για να αντιμετωπιστεί η κρίση χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος αυτή κατέληξε σε συμφωνία η οποία ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27ης Οκτωβρίου που απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και ένα πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα που άγγιζε τα 130 δις ευρώ.

Στις 19 Ιανουαρίου 2012, συνεδρίασε το συμβούλιο του ΔΝΤ για να ερευνήσει την κατάσταση στην Ελλάδα. Οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου είχαν κοινοποιήσει στα μέλη του συμβουλίου την έκθεσή τους, η οποία δημοσιεύτηκε αργότερα και απαριθμούσε τις ενέργειες που έπρεπε να πραγματοποιήσει η Ελληνική κυβέρνηση, αλλά και τις αλλαγές και τις προσθήκες που έπρεπε να γίνουν στο νέο πρόγραμμα.

Οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου τόνισαν τα ακόλουθα :

- Την ανάγκη πλήρους εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού προγράμματος
- Την ενεργοποίηση των μέτρων για να επιτευχθεί ο στόχος για το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης το 2012
- Την ψήφιση του νόμου για τις επικουρικές συντάξεις
- Την μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος
- Τα συμπληρωματικά φορολογικά μέτρα για την επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου 2013-2014
- Την διοικητική μεταρρύθμιση και τις διαρθρωτικές αλλαγές στο εθνικό σύστημα υγείας
- Την αναδιάρθρωση των φοροεισπρακτικών υπηρεσιών , ώστε να μπορέσει να καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή
- Την ιδιωτικοποίηση τριών μεγάλων ΔΕΚΟ
- Την προώθηση των διαρθρωτικών αλλαγών όπως το άνοιγμα επαγγελμάτων

Ορισμένοι εκπρόσωποι των χωρών της Ευρωζώνης ανησυχούσαν για το PSI , επειδή φοβόντουσαν ότι , αν το ποσοστό συμμετοχής δεν πλησίαζε το 100% , τότε θα υπήρχε ένα σοβαρό πρόβλημα για την εξασφάλιση της πρόσθετης χρηματοδότησης της Ελλάδας από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ.[15] Υπήρξαν αμφιβολίες επίσης για την ικανότητα της χώρας να εφαρμόσει με επιτυχία το νέο Μνημόνιο. Η τακτική των εταίρων της χώρας είναι να κάνουν την οικονομία πιο ανταγωνιστική και ενώ γενικά αυτό είναι σωστό σε μια κατάσταση ελλειμμάτων τόσο του ισοζυγίου του κράτους όσο και των εξωτερικών τρεχουσών συναλλαγών , η παράλληλη αρνητική επίπτωση στο τραπεζικό σύστημα προκύπτει από αυτήν την απότομη, βραχυχρόνια έστω , χειροτέρευση του κλάσματος χρέους προς το ΑΕΠ.

[15] Παναγιώτης Ρουμελιώτης, «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, 2012 ,σελ 311-326

Η συνεχής μείωση της ποσότητας κυκλοφορίας του χρήματος προκαλεί οικονομική ασφυξία η οποία επιδεινώνεται από το γνωστό μεγάλο πρόβλημα της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών. Για να γίνει λοιπόν πιο ανταγωνιστική, η πραγματική οικονομία και να μπορέσει να εξισορροπηθεί με κάποιο τρόπο η μεγάλη διαφθορά της εθνικής δαπάνης και της εγχώριας παραγωγής δηλαδή του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών πρέπει να γίνει μια εσωτερική υποτίμηση , γεγονός που μεταφράζετε σε μείωση του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα , παρά την ύφεση που ουσιαστικά μειώνει τις εισαγωγές και παρά την φανερή υποχώρηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος λόγω της μείωσης των μισθών , η οποία ,κατά την Τρόικα, βοηθά τις εξαγωγές, το έλλειμμα αυτό βρίσκεται γύρω στο 9% του ΑΕΠ (2011-2012) , το οποίο μεταφράζεται στα 27 δισεκατομμύρια ετησίως. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι δαπάνες τις χώρας μας είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτά που παράγουμε.

Σύμφωνα λοιπόν με όλα τα παραπάνω, στις 9 Φεβρουαρίου 2012, η κυβέρνηση καταθέτει στη Βουλή ένα Μνημόνιο Συνεννόησης (Memorandum of Agreement) , που προέβλεπε ότι το πρωτογενές έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης δεν θα πρέπει να ξεπεράσει τα 2,063 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2012, ενώ το πρωτογενές πλεόνασμα θα έπρεπε να φτάσει στα 3,6 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2013 και τα 9,5 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2014. Ενώ ταυτόχρονα , εξειδίκευσε τα μέτρα που έπρεπε να ψηφιστούν πριν να γίνει η εκταμίευση της πρώτης δόσης του νέου προγράμματος. Τα μέτρα που έπρεπε να πάρει η κυβέρνηση ήταν η μείωση για την φαρμακευτική δαπάνης, της υπερωριακής αμοιβής των γιατρών στα νοσοκομεία, των προμηθειών του στρατού, του ΠΔΕ κ.ά.. Ακόμη , προέβλεπε αλλαγές στην αγορά εργασίας δηλαδή την μείωση του κατωτάτου μισθού κατά 22%,την αναστολή του νόμου για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, το άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων και άλλες διαρθρωτικές αλλαγές.

Το δεύτερο Μνημόνιο συζητήθηκε στην Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 *«Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για την μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας»* και υπερψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13ης Φεβρουαρίου, επίσης στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία και το PSI.

Στις 11 Απριλίου του 2012 προκηρύχτηκαν εκλογές για τις 6 Μάιου του ίδιου έτους που οδήγησε σε ριζική αλλαγή του πολιτικού τοπίου. Αν και το κατακερματισμένο πολιτικό σκηνικό δεν προέκυψε κυβέρνηση στις 16 Μάιου ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση και προκηρύχτηκαν ξανά νέες εκλογές για τις 17 Ιουνίου 2012.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε πως, αν δεν εξασφαλιζόταν η χρηματοδότηση του προγράμματος για τους επόμενους δώδεκα μήνες, το ΔΝΤ δε θα μπορούσε να προχωρήσει στην εκταμίευση της πρώτης δόσης του νέου προγράμματος. Παρολ'αυτά οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου πίστευαν ότι η Ελλάδα θα χρειαζόταν επιπλέον 50 δισεκατομμύρια ευρώ για να μπορέσει να καλύψει τις χρηματοδοτικές τις ανάγκες μεταξύ της πενταετίας 2015-2020, εφόσον όμως δεν επανεντασσόταν στις αγορές μετά το 2015 και δεν κατάφερνε να μειώσει σημαντικά το χρέος της με το PSI. Οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου προέβλεπαν επίσης ότι, αν το πρωτογενές πλεόνασμα διαμορφωνόταν στο 2,5% του ΑΕΠ ,ενώ ο στόχος του προγράμματος ήταν 3,5-4,5% του ΑΕΠ ετησίως μέχρι το 2012, τότε το χρέος θα συνέχιζε την ανοδική του πορεία. Επίσης αν τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις υστερούσαν κατά 10 δισεκατομμύρια ευρώ από τα 46 δισεκατομμύρια που θα έπρεπε να εισπραχθούν μέχρι το 2020, τότε το χρέος θα έφτανε το 148% του ΑΕΠ το 2020 ενώ ο αρχικός στόχος ήταν 120%. Αν ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας ήταν κατά 1% μικρότερος από τις προβλέψεις (οι οποίες ήταν 2,3% ετησίως μέχρι το 2020, τότε το χρέος θα ξεπερνούσε το 143% του ΑΕΠ το 2020.Έχοντας υπόψη λοιπόν αυτά τα δεδομένα , το ΔΝΤ συνεδρίασε στις 29 Φεβρουαρίου 2012 για να μπορέσει να εξετάσει το νέο πρόγραμμα με την Ελλάδα. Το ΔΝΤ αποφάσισε το πρόγραμμα πενταετούς διάρκειας να μετατραπεί σε πρόγραμμα με διάρκεια 10 χρόνια και να επιμηκυνθεί ο χρόνος της αποπληρωμής του δανείου.

«Υπήρχαν ανησυχίες για τους μεγάλους κινδύνους που αντιμετώπιζε το πρόγραμμα εξαιτίας της πολιτικής αστάθειας στην Ελλάδα όπως και των αδυναμιών υλοποίησης του προγράμματος.»[16]

Στην σχετική έκθεση του ΔΝΤ, που δημοσιεύτηκε αργότερα, οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου τόνιζαν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με την μείωση του κόστους εργασίας κατά 9,5% και την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και κατά 6% του ΑΕΠ. Το συμπέρασμα που έβγαλαν οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου ήταν ότι η Ελλάδα δεν είχε περιθώριο να αποκλίνει από το νέο πρόγραμμα.

Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος δεν ήταν εξασφαλισμένη[17],εφόσον η προσαρμογή στηριζόταν σε μέτρα λιτότητας που προκαλούσαν εκ νέου ύφεση και ανάγκη για περισσότερα δάνεια. Παράλληλα η δημοσιονομική προσαρμογή θα μπορούσε να δημιουργήσει ακόμα περισσότερες κοινωνικές και πολιτικές αντιστάσεις. Ωστόσο, όμως οι εμπειρογνώμονες του Ταμείου υπογράμμιζαν τον κίνδυνο της αποσταθεροποίησης της Ευρωζώνης από μια τυχών έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ. Η επιτυχής όμως αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους αποτέλεσε μια σημαντική παράμετρο στην απόφαση του ΔΝΤ να εγκρίνει τελικά το νέο πρόγραμμα.

Η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα μέχρι τώρα που πέτυχε τη μεγαλύτερη αναδιάρθρωση χρέους που έγινε ποτέ στην παγκόσμια ιστορία, αφού το 86% των ιδιωτών κατόχων ελληνικών ομολόγων συμμετείχε στην ανταλλαγή χρέους 206 δισεκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον η Ελλάδα αναγκάστηκε να ενεργοποιήσει τις ρήτρες συλλογικής δράσης, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια ακόμη μεγαλύτερη συμμετοχή ώστε να είναι ακόμα πιο βιώσιμο το δημόσιο χρέος.

---

[16] Παναγιώτης Ρουμελιώτης, «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, 2012, σελ. 311-326

[17] Παναγιώτης Ρουμελιώτης, «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, 2012 ,σελ. 311-326

Η ενεργοποίηση των ρητρών αυτών ανέβασε τη συμμετοχή στο 96%.Το ΔΝΤ είχε υπολογίσει ότι αυτό το ποσοστό της συμμετοχής θα έπρεπε να προσεγγίζει το 95% προκειμένου να ισχύει η ανάλυση του σχετικά με τη βιωσιμότητα του χρέους. Το PSI μείωσε την ονομαστική αξία του χρέους της Ελλάδας κατά 110 δισεκατομμύρια ευρώ. Έτσι, βελτιώθηκε το προφίλ εξυπηρέτησης του χρέους. Όμως το PSI είχε αποτέλεσμα το ποσοστό συμμετοχής του επίσημου τομέα του ελληνικού χρέους να αυξηθεί στο 75% το 2012 από το 38% το 2011, ενώ το ποσοστό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα μειώθηκε στο 25% από 62%.

Επομένως, με μια καθυστέρηση 18 μηνών ολοκληρώθηκε η τελικά η διαδικασία της αναδιάρθρωσης του χρέους , η οποία, αν είχε πραγματοποιηθεί από το Μάιο του 2010, θα επέτρεπε στην Ελλάδα να συνδυάσει τη δημοσιονομική προσαρμογή με μικρότερη δυνατή λιτότητα και να επιτύχει γρηγορότερα την έξοδο της οικονομίας από την παρατεταμένη ύφεση και να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα του χρέους της. (Ζησίμου Ιωάννα , Ταρέ Ευγενία,σελ.49-54)

3.4 Ανάλυση 3ου Μνημονίου

Στη ζωή όπως και στην πολιτική, υπάρχουν γεγονότα που μπροστά στη δίνη της μη πολιτικής απόφασης, οδηγούν σε μια συνεχιζόμενη περίοδο κρίσης, είτε οικονομικής είτε πολιτικοκοινωνικής με αποτέλεσμα την είσοδο σε κάθε μορφή πολέμου λόγου χάρη οικονομικού. Τα γεγονότα που συντελούν στην δημιουργία τέτοιων δύσκολων καταστάσεων συχνά ενδεχομένως, δεν έχουν αξιολογηθεί με τον σωστό τρόπο ή ακόμα χειρότερα είναι αποτέλεσμα βιαστικών αποφάσεων υπο την πίεση του χρόνου. Η κατοχύρωση αυτών των αποφάσεων ανεξάρτητα από τον τρόπο που πάρθηκαν είναι σε θέση να επηρεάσουν την μελλοντική πολιτική και οικονομική ζωή μιας χώρας, αλλάζοντας τόσο την ιστορία της οσο και την οικονομική κατάσταση ενός ολόκληρου λαού. Γίνεται σαφές ότι το τρίτο μνημόνιο αποτελεί μια τέτοιου είδους συμφωνία με δυσμενείς συνέπειες για την ελληνική οικονομία. Η Ελλάδα είναι μια χώρα στην οποία παρατηρείται έλλειψη παραγωγικής διαδικασίας, καθώς πέρα από το τουριστικό προϊόν και την εκμετάλλευση του ήλιου και της θάλασσας, του πρωτογενούς τομέα αλλά και του πολιτισμού -της λαμπρής ιστορίας της-, η Ελλάδα ως χώρα δεν έχει να δείξει κάτι σημαντικό στη παγκόσμια παραγωγική διαδικασία.[18]

Σημαντικός, επιπλέον λόγος, για τη συνέχιση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα είναι τόσο η αδρανοποίηση στην μετατροπή του πελατειακού κράτους σε ένα κράτος δικαίου με έντονα στοιχεία αξιοκρατίας, οσο και η εφαρμογή δυσμενών πολιτικών πρακτικών, ανίκανων να ενεργοποιήσουν την ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας που δεν είναι άλλη από το πρωτογενή τομέα και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η υψηλή φορολόγηση φέρνει μακροπρόθεσμα αρνητικά αποτελέσματα, με τις εγχώριες επιχειρήσεις να αδυνατούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Επιπλέον η γεωπολιτική θέση της χώρας, σε συνδυασμό την ανεπαρκή εξωτερική πολιτική καθώς και την υιοθέτηση των κλειστών συνόρων από τους εταίρους , ευνόησαν την ανεξέλεγκτη ροή μεταναστευτικών ροών. Η Ελλάδα , εμφανίστηκε αδύναμη να διαχειριστεί αυτή την δύσκολη κατάσταση εξαιτίας και της μνημονικής πολιτικής, με την κρίση να βαθαίνει πιο πολύ στην ελληνική κοινωνία.[19]

[18]http://www.imerisia.gr/: «Πώς φτάσαμε στα μνημόνια»
[19] http://www.imerisia.gr/: «Πώς φτάσαμε στα μνημόνια»

Για την Ελληνική οικονομία αυτό το μικρό χρονικό διάστημα του τρίτου μνημονίου βαίνει επιδεινούμενη, κάτι που αποτυπώνεται ξεκάθαρα σε δεκάδες δείκτες και στατιστικές. Η σημερινή κυβέρνηση επικαλείται συχνά τις τάσεις αποκλιμάκωσης της ανεργίας για να ενισχύσει την άποψη ότι «κάτι αλλάζει στην οικονομία». Πράγματι οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι κάτι αλλάζει αλλά όχι προς την απόλυτη θετική κατεύθυνση. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ανέργων έχει μειωθεί περίπου κατά 80.000 άτομα από τις αρχές του 2015 μέχρι σήμερα. Δυστυχώς αυτό, όμως, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις χιλιάδες επιδοτούμενες θέσεις εργασίας που έχουν δημιουργηθεί μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, στην «επέλαση της μερικής απασχόλησης έχουν δημιουργηθεί τουλάχιστον 50.000 θέσεις μερικής απασχόλησης μέσα στο 2015, αλλά και στον «φόβο» των εργοδοτών για το πρόστιμο των 10.500 ευρώ. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι μπορεί ο δείκτης της ανεργίας να εμφανίζει θετικό πρόσημο αλλά δεν αντικατοπτρίζει την σημερινή κατάσταση στην οποία βρίσκεται η αγορά εργασίας. Παρόμοια εικόνα εμφανίζουν και άλλες πτυχές της ελληνικής οικονομίας. [20]

Ιδιαίτερα ανησυχητική κρίνεται επομένως η μελλοντική πορεία της χώρας, αφού οι απαιτήσεις του τρίτου μνημονίου είναι δυσβάστακτες τόσο για την οικονομία της ,όσο και για τους πολίτες της. Αδιαμφισβήτητα, η κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας ήταν ήδη επιβαρυμένη από τις προηγούμενες μνημονιακές συμβάσεις και ενδέχεται να επωμιστεί ένα ακόμα μεγαλύτερο βάρος με την εφαρμογή των προαπαιτουμένων του τρίτου μνημονίου.

[20] http://www.kathimerini.gr/: «Ένας χρόνος τρίτο μνημόνιο, οι αλήθειες και οι μύθοι»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ

4.1 Φορολογικό Σύστημα

Τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα επιδέχονται φόρους. Φόρος είναι οι εισφορές που ο πολίτης πρέπει υποχρεωτικά και βάσει νόμου να καταβάλλει στο κράτος, ώστε αυτό να έχει έσοδα ώστε να μπορεί να λειτουργήσει.

Οι φόροι έχουν δύο βασικά χαρακτηριστικά :

α) αποτελούν ένα αναγκαστικό μέσο μεταφοράς πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα. και

β) αποτελούν μονομερές μέσο δηλαδή συνεπάγεται παροχή μόνο από τους ιδιωτικούς φορείς προς τους δημόσιους χωρίς να υπάρχει η αντίστοιχη παροχή των δημοσίων φορέων προς τους ιδιωτικούς φορείς.

Σύμφωνα με το άρθρο 78 παρ. 1 και 2 του συντάγματος :

1. Κανένας φόρος δεν επιβάλλεται, ούτε εισπράττεται, χωρίς τυπικό νόμο που να καθορίζει επακριβώς το υποκείμενο της φορολογίας και τι εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή στις κατηγορίες τους, στις οποίες αναφέρεται ο φόρος.

2. Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος, δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο που να έχει αναδρομική ισχύ, που να εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος, το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε.

Σκόπιμο θεωρείται σε αυτό το σημείο να οριστεί η έννοια της φορολογίας, επομένως ως φορολογία ορίζεται η υποχρεωτική επιβολή φόρων υπέρ του κράτους, στα φυσικά και στα νομικά πρόσωπα και συγκροτούν τη σημαντικότερη πηγή των κρατικών εσόδων. Ο σκοπός της φορολογίας είναι κατά κύριο λόγο η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών κατά τη δημοσιονομική πολιτική , η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης που αφορά την οικονομία γενικότερα και όσον αφορά την κοινωνική οικονομία η ανακατανομή του πλούτου, με την άμβλυνση των ανισοτήτων. Η φορολογία ανήκει σε μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του δημόσιου φορέα, αφού εξασφαλίζει κυρίως σε αναπτυγμένες χώρες, το 90% των εσόδων του. Η φορολογία ανάλογα με το συσχετισμό της με το εισόδημα του κάθε φορολογούμενου, διακρίνεται σε άμεση και έμμεση φορολόγηση.

Άμεση φορολόγηση

Η άμεση φορολόγηση αποτελεί την πιο αξιοκρατική φορολόγηση αφού μπορεί να γίνει η διάκριση των προσώπων με εισοδηματικές τάξεις και έτσι να καθοριστεί ανάλογα με το εισόδημα το φορολογικό βάρος, και με ανάλογη αύξηση του ποσοστού φορολόγησης. Επιβάλλεται τόσο στα φυσικά, όσο και στα νομικά πρόσωπα. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει ο φόρος εισοδήματος που επιβάλλεται στο ετήσιο σύνολο των αποδοχών των φυσικών και νομικών προσώπων.

Έμμεση φορολόγηση

Δεν είναι τόσο αξιοκρατική όσο είναι η άμεση φορολόγηση, γιατί δεν υπάρχει διάκριση των κοινωνικών ομάδων ανάλογα με το εισόδημά τους. Πρόκειται ουσιαστικά για τους φόρους που επιβάλλονται με έμμεσο τρόπο και σ' αυτούς ανήκουν ο φόρος προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α) ή αλλιώς φόρος δαπανών, ο φόρος του κύκλου εργασιών, τα τέλη χαρτοσήμου και ο φόρος κεφαλαίου που περιλαμβάνει τη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων, τη φορολογία κληρονομιών και δωρεών , των γονικών παροχών, καθώς και τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α).[21]

Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων[22]

Είναι αισθητή η διαφορά στη φορολόγηση των φυσικών προσώπων, όπως παρατηρούμε και στον παρακάτω Πίνακα 3, τόσο ως προς την ιδιότητα του φορολογούμενου (μισθωτοί- συνταξιούχοι- επαγγελματίες, κλπ.), όσο και ως προς τα κλιμάκια φορολογίας, με την υποχρέωση να πηγαίνει στα μεσαία εισοδήματα. Η διαφοροποίηση αυτή σταμάτησε να ισχύει από το 2011 και μετά, οπού και ισχύουν τα ίδια σε όλες τις κλίμακες.

[21]Σκλάβου Μαρίνα Γιαλιτάκη Καλλιόπη Μπαλαμπαν Ιωάννα-Λαρίσα,Γερασιμίδη Αφροδίτη,2014 «Η ασκούμενη φορολογική πολιτική στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2013 και οι επιπτώσεις της στην κοινωνία», σελ.13-14

[22] Στυλιανού Ηλία,2015 «Φορολογική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ελλάδα», σελ.28-29

Πίνακας 2: Κλίμακες Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Κλιμάκιο Εισοδήματος(€)	Φορολογικός συντελεστής (%)		
	2008	2009	2010
12.000	0	0	0
18.000	29	27	25
45.000	39	37	35
75.000<	40	40	40

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)		
	2008	2009	2010
10.500	0	0	0
12.000	15	15	15
18.000	29	27	25
45.000	39	37	35
75.000<	40	40	40

Πηγή: Φορολογική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ελλάδα, Στυλιανού Ηλία,2015

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)		
	2011	2012	2013
5.000	-	0	0
12.000	0	10	10
16.000	18	18	18
22.000	24	-	-
26.000	26	25	25
32.000	32	-	-
40.000	36	35	35
60.000	38	38	38
100.000	40	40	40
100.000<	45	45	45

Πηγή: Φορολογική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ελλάδα, Στυλιανού Ηλία,2015

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί η ανύπαρκτη φορολογική δικαιοσύνη, ο άδικος καταμερισμός των επιβαρύνσεων αλλά και η προτίμηση των έμμεσων φόρων από τους άμεσους αλλά και οι συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που αποτελούν το μόνιμο «υποζύγιο». Βέβαια, τα έσοδα από την έμμεση φορολογία μειώθηκαν κατά 5,9% για τρίτη συνεχή χρονιά, καθώς οι περισσότερες κατηγορίες των έμμεσων φόρων μειώθηκαν λόγω της ύφεσης της οικονομικής δραστηριότητας (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2014). Σε αναπλήρωση της πτώσης αυτής ήρθε και η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στη περιουσία η οποία έχει ως συνέπεια την μείωση ακόμα περισσότερο του εισοδήματος των νοικοκυριών. Σύμφωνα δε με τα στοιχεία της Eurostat[23], για το έτος 2013 οι Έλληνες ξόδεψαν το 46% του εισοδήματός τους σε φόρους με το ποσοστό αυτό να είναι το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο συγκεκριμένα, ο φόρος επί του εισοδήματος των φυσικών προσώπων αυξήθηκε από 45% το 2000 σε 46% το 2013, την ίδια στιγμή που στην Ε.Ε. από 44,8% υποχώρησε σε 38,3% δηλαδή μειώθηκε κατά 6,5% και στην ευρωζώνη μειώθηκε κατά 3,8% (από 47,1% σε 43,3%).

[23] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/el

Σύμφωνα με το ΙΟΒΕ (2012) είναι σημαντικό να αποφασιστεί, αν και κατά πόσο το συνολικό φορολογικό βάρος θα πρέπει να ανακατανεμηθεί μεταξύ εισοδήματος, κατανάλωσης και περιουσίας, καθώς και προς ποια κατεύθυνση πρέπει να γίνει κάτι τέτοιο. Σύμφωνα και με τους Αργείτη κ.α. (2011), *«η ελλιπής φορολόγηση και η φοροδιαφυγή των εισοδημάτων από κεφάλαιο καθώς και του πλούτου, αποτελούν βασική αιτία του δημοσιονομικού προβλήματος της Ελλάδας»*.

Επίσης, το ΙΟΒΕ (2012) θεωρεί ότι «η φορολογία του εισοδήματος επιβαρύνει υπερβολικά τη μισθωτή απασχόληση ενώ είναι και υπερβολικά ελαστική ως προς τα εισοδήματα των πολύ μικρών επιχειρήσεων αλλά και των ελευθέρων επαγγελματιών, που συχνά κατηγορούνται για συστηματική φοροδιαφυγή».

Φόρος εισοδήματος Νομικών προσώπων

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται επιγραμματικά και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 109§1 του Κ.Φ.Ε[24], οι συντελεστές του φόρου των νομικών προσώπων στο συνολικό φορολογητέο εισόδημά τους, για τις περιόδους από το 2009 και μετά.

Πίνακας 3: Κλίμακες Φόρου Εισοδήματος Νομικών προσώπων

Α.	Προσωπικές εταιρίες, από:	31/12/2009	1/1/2010	1/1/2011	1/1/2012	1/1/2013
1	Ομόρρυθμες εταιρίες	20%	20%	Ισχύουν οι ίδιοι συντελεστές μέχρι και σήμερα.		
2	Ετερόρρυθμες εταιρίες	20%	20%			
3	Κοινωνικές αστικού δικαίου	20%	25%			
4	Κοινοπραξίες	24%	25%			
5	Αστικές εταιρίες	25%	25%			
6	Συμμετοχικές εταιρίες	25%	25%			
7	Αφανείς εταιρίες	25%	25%			
8	Δικηγορικές εταιρίες	25%	25%			
9	Συμβολαιογραφικές εταιρίες	25%	25%			
Β.	Α.Ε,ΕΠΕ,Συνεταιρισμοί		24%	23%	22%	21%

Πηγή: Άρθρο 109§1 του Κ.Φ.Ε

Στο παραπάνω πίνακα θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα φυσικά πρόσωπα που συμμετέχουν στις ομόρρυθμες εταιρίες και οι ετερόρρυθμοι εταίροι φορολογούνται με 25%.Επίσης από την 1/1/2014 ο φορολογικός συντελεστής για τις ΑΕ,ΕΠΕ και τους συνεταιρισμούς γίνεται σε 20%.

[24] Κ.Φ.Ε: Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος

Φόρος Περιουσίας

Οι κυριότερες μορφές της ιδιωτικής περιουσίας είναι οι παρακάτω:

1. Τραπεζικές καταθέσεις
2. Αμοιβαία κεφάλαια
3. Μετοχές εταιριών(ανώνυμες ,ονομαστικές, εισηγμένες ή μη)
4. Ατομικές επιχειρήσεις & συμμετοχές σε κάθε είδους προσωπικές εταιρίες
5. Πνευματική & εμπορική ιδιοκτησία, σήματα & δικαιώματα (royalties)
6. Αυτοκίνητα ατομικά & εταιρικά, ιδιωτικά & επαγγελματικά
7. Αστική ακίνητη ιδιοκτησία
8. Αγροτική ακίνητη ιδιοκτησία
9. Κινητά πράγματα αξίας (κοσμήματα, έργα τέχνης, πολύτιμα μέταλλα)
10. Σκάφη ιδιωτικά & επαγγελματικά, πλοία κάθε μεγέθους & προορισμού

Στα είδη περιουσίας που προαναφέρθηκαν εκείνο που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο φορτίο είναι η αστική ακίνητη περιουσία που από το 1975 και μετά, άρχισε να επιβαρύνεται με τον λεγόμενο Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ) ο οποίος καταργείται, ως αντισυνταγματικός το 1980 αλλά αυξάνεται ο φόρος των μισθωμάτων. Επανέρχεται όμως το 1982 με συντελεστή ως και 2% για να καταργηθεί ξανά το 1993 με μια ακόμη μεγαλύτερη προσαύξηση του φόρου μισθωμάτων. Το 1997 αλλάζει όνομα και επανέρχεται ως Φόρος Μεγάλης Ακίνητης περιουσίας και έχει συντελεστές από 0,3%-0,8%. Αργότερα, το 2007, μεταλλάσσεται σε Ενιαίο Τέλος Ακίνητης Περιουσίας (ΕΤΑΚ) με συντελεστή 1‰ (ένα τοις χιλίοις), για να αντικαταστήσει όλους τους προηγούμενους φόρους οι οποίοι ισχύουν βέβαια μέχρι και σήμερα. Από έτος 2008, έγινε η μετάβαση στο ΕΤΑΚ του 1‰ και με απαλλασσόμενη αξία κύριας κατοικίας, έως 300.000€. Για το έτος 2009 όπου η χώρα εισέρχεται στο μνημόνιο, πέρα από το ΕΤΑΚ και με απαλλασσόμενο ποσό 100.000€ ανά άτομο, επιβλήθηκε και μια έκτακτη εισφορά επί της ακίνητης περιουσίας, επονομαζόμενο «χαράτσι». Το 2010 καταργείται το ΕΤΑΚ και επανέρχεται ο ΦΑΠ, με αυτόματη εκτίμηση και βεβαίωση που θεωρήθηκε εξοντωτική ως προς τους συντελεστές επιβάρυνσης και δεν εφαρμόστηκε ποτέ έτσι όπως είχε σχεδιαστεί, λόγω δυσκολιών της μηχανογράφησης του Υπουργείου.

Τελικά, το 2011, με τον λεγόμενο «εφαρμοστικό νόμο» του «μεσοπρόθεσμου προγράμματος σταθεροποίησης», ο ΦΑΠ αυξήθηκε για το έτος 2011 και μετά, με μια μείωση του αφορολόγητου ορίου και τον διπλασιασμό του συντελεστή του πρώτου κλιμακίου, το οποίο μεταφράζεται με την προσαύξηση κατά 500 ευρώ στους περισσότερους υπόχρεους. Σήμερα ονομάζεται Ενιαίος Φόρος Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) του οποίου τα ποσοστά επιβάρυνσης προσδιορίζονται με έναν σύνθετο αλγόριθμο στη βάση των χαρακτηριστικών του ακινήτου, με τις απαλλαγές να υφίστανται μόνο για κάποιες κοινωνικές κατηγορίες, όπως είναι οι φοιτητές, οι ευπαθείς ομάδες, οι πολύτεκνοι, κλπ. Από τα πιο πρόσφατα μέτρα διαπιστώνεται η αναστροφή της φορολογίας από τη φορολόγηση του εισοδήματος σε φορολόγηση της περιουσίας.[25]

[25] Στυλιανού Ηλία,2015 «Φορολογική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ελλάδα», Σελ.32-33

4.2 Αλλαγές στην Φορολογική Πολιτική της Ελλάδας Εξαιτίας του 3ου Μνημονίου

Οι συνεχείς μεταβολές των φορολογικών παραμέτρων, όπως αναφέρουν και οι αναλυτές, δεν φαίνεται να έχουν κάποιο ουσιώδες αποτέλεσμα σχετικά με την εισπραξιμότητα των φόρων. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, η συνεισφορά του ΦΠΑ αλλά και των άλλων έμμεσων φόρων παρέμεινε σταθερή, ενώ μειώθηκε η συνεισφορά των φόρων εισοδήματος νομικών προσώπων και αυξήθηκε η συνεισφορά του φόρου εισοδήματος των φυσικών προσώπων αλλά και των φόρων της ακίνητης περιουσίας. Παρακάτω θα πραγματοποιηθεί μια βιβλιογραφική στις αλλαγές που έφερε το τρίτο μνημόνιο στους ήδη πολύπαθής Έλληνες φορολογούμενους.

Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)[26]

Με το άρθρο 52 του ν. 4389/27.5.2016 από 1-6-2016 και στο εξής, ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ αλλάζει από 23 σε 24%.,και δεν υπάρχουν μετατάξεις αγαθών ή υπηρεσιών από τους μειωμένους συντελεστές προς τον κανονικό συντελεστή. Οι συντελεστές ΦΠΑ όπως διαμορφώθηκαν από 1-6-2016 είναι οι εξής:

- ✓ Ο κανονικός συντελεστής αυξάνεται σε 24%,
- ✓ Ο μειωμένος συντελεστής που εφαρμόζεται για τα αγαθά και τις υπηρεσίες του Κώδικα ΦΠΑ παραμένει στο 13%,
- ✓ Ο υπερμειωμένος συντελεστής για ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες του Κώδικα ΦΠΑ, παραμένει στο 6%.
- ✓ Στα νησιά του Αιγαίου γίνεται σταδιακή κατάργηση των μειωμένων συντελεστών κατά 30%:Στα νησιά Σύρο, Θάσο, Άνδρο, Τήνο, Κάρπαθο, Μήλο, Σκύρο, Αλόννησο, Κέα, Αντίπαρο και Σίφνο από 1.6.2016 και στο εξής, καταργείται η μείωση κατά 30% του συντελεστή ΦΠΑ και ο υπερμειωμένος συντελεστής από 4% ορίζεται σε 6%, ο μειωμένος από 9% σε 13% και ο κανονικός από 16% σε 24%.

Έτσι τα νησιά αυτά προστέθηκαν στα νησιά της Ρόδου, Σαντορίνης, Μυκόνου, Νάξου, Πάρου και Σκιάθου τα οποία είχαν χάσει το προνόμιο των μειωμένων συντελεστών από 1-10-2015. Τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου όπως η Λέσβος, Χίος, Ικαρία, Λήμνος, Κάλυμνος, Άγιος Ευστράτιος, Ψαρά, Φούρνοι, Οινούσσες, Κως,

[26] Πηγή: ttps://www.forin.gr: «Συντελεστές ΦΠΑ αγαθών και υπηρεσιών από 1-6-2016. Προσαρμογές μηχανών και έκδοσης στοιχείων»

Σαμοθράκη, Σάμος, Νίσυρος, Πάτμος, Λειψοί, Λέρος, Σύμη, Νίσυρος, Τήλος, Κάσος, Αστυπάλαια, Καστελόριζο, Χάλκη, Αμοργός, Ίος, Ανάφη, Κίμωλος, Φολέγανδρος, Σέριφος, Σίκινος, Κύθνος, Σκόπελος και λοιπά μη κατονομαζόμενα νησιά του Αιγαίου (πλην Κρήτης, Ευβοίας και Αργοσαρωνικού), διατηρούν τη μείωση κατά 30% των συντελεστών ΦΠΑ αλλά μέχρι 31-12-2016.

Οι συντελεστές αυτών των νησιών είναι:

- ✓ ο κανονικός συντελεστής αυξάνεται σε 17% (από 16%),
- ✓ ο μειωμένος συντελεστής που εφαρμόζεται για τα αγαθά και τις υπηρεσίες του Κώδικα ΦΠΑ παραμένει 9%,
- ✓ ο υπερμειωμένος συντελεστής για ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες του Κώδικα ΦΠΑ, παραμένει στο 4%.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται ακριβώς σε ποια αγαθά και υπηρεσίες έγιναν οι αλλαγές του ΦΠΑ.

Πίνακας 4:ΑΓΑΘΑ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΛΛΑΓΗ ΦΠΑ

Περιοχές		Ρόδος, Σαντορίνη, Μύκονος, Νάξος, Πάρος και Σκιάθος		Λοιπά νησιά της παρ. 4 του άρθρου 21 του Φ.Π.Α.		Υπόλοιπη επικράτεια	
Περίοδος		Μέχρι 30.9. 2015	Από 1.10. 2015 και μετά	Μέχρι 30.9. 2015	από 1.10. 2015 και μέχρι να αλλάξει*	Μέχρι 30.9. 2015	από 1.10. 2015 και μετά
Υπηρεσίες Παραρτήματος ΙΙΙ με μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ	-Εισιτήρια θεατρικών παραστάσεων	4%	6%	4%	4%	6%	6%
	-Η παροχή υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδας, παιδιών, ηλικιωμένων, ασθενών και ατόμων με ειδικές ανάγκες γενικά.	9%	13%	9%	9%	13%	13%
	-Η διαμονή σε ξενοδοχεία και παρόμοιους χώρους, συμπεριλαμβανομένης και της παροχής καταλύματος διακοπών και της μίσθωσης χώρου σε κατασκήνωση ή κάμπινγκ για τροχόσπιτα.	4%	13%	4%	9%**	6%	13%**
Λοιπές Υπηρεσίες	Λοιπές υπηρεσίες κανονικού συντελεστή ΦΠΑ 23%	16%	23%	16%	16%	23%	23%
Αγαθά	Βιβλία και βιβλία για παιδιά (Δ.Κ. ΕΧ4901, ΕΧ 4903).	4%	6%	4%	4%	6%	6%
	Εφημερίδες και περιοδικές εκδόσεις τυπωμένες, έστω και εικονογραφημένες ή με διαφημίσεις (Δ.Κ. 4902)	4%	6%	4%	4%	6%	6%
	Φάρμακα για την ιατρική του ανθρώπου των δασμολογικών κλάσεων 3003 και 3004. Εμβόλια για την ιατρική του ανθρώπου της δασμολογικής κλάσης 3002. (Δ.Κ. ΕΧ 3002, ΕΧ 3003, ΕΧ 3004)	4%	6%	4%	4%	6%	6%
	Αγαθά του παραρτήματος ΙΙ του κώδικα ΦΠΑ με 13% (κρέατα,ψάρια,λαχανικά,φυτά,νερό ηλεκτρική ενέργεια κλπ)	9%	13%	9%	9%	13%	13%
	Καπνοβιομηχανικά προιόντα και μεταφορικά μέσα (παρ. 4 του άρθρου 21)	23%	23%	23%	23%	23%	23%
	Λοιπά αγαθά εκτός των ανωτέρω που υπάγονται στον κανονικό συντελεστή (23%)	16%	23%	16%	16%	23%	23%

Πηγή:www.taxheaven.gr

Συντελεστές φορολόγησης για φυσικά και νομικά πρόσωπα

Σύμφωνα με τον ν.4387/2016 άλλαξαν οι συντελεστές φορολόγησης για όλα τα φυσικά και ορισμένα νομικά πρόσωπα. Τα νομικά πρόσωπα όλες οι μορφές εταιριών, δηλαδή θα φορολογούνται (για τα κέρδη που θα αποκτούν από 1.1.2016 και μετά) με έναν ενιαίο συντελεστή 29%.Τα φυσικά πρόσωπα θα φορολογούνται σύμφωνα με την παρακάτω κλίμακα:

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)	Αριθμός τέκνων	Έκπτωση Φόρου
20.000,00	22%	4.400	20000	4400	Χωρίς τέκνα	1.900
10.000,00	29%	2.900	30000	7300	1 τέκνο	1.950
10.000,00	37%	3.700	40000	11000	2 τέκνα	2.000
Υπερβάλλον	45%				3 και άνω	2.100

Πηγή: https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29185

Παρατηρείται ότι στις δυο τελευταίες στήλες αναγράφεται το ποσό της έκπτωσης του φόρου και το οποίο θα διαμορφώνει το λεγόμενο "αφορολόγητο" όριο, το οποίο όμως δεν ισχύει για τους ελευθέρους επαγγελματίες που θα φορολογούνται μεν με βάση την παραπάνω κλίμακα, αλλά δεν θα έχουν κανενός είδους αφορολόγητο. Επίσης, αναπροσαρμόζεται και η έκτακτη Εισφορά αλληλεγγύης, που όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, έχουν αυξηθεί σημαντικά οι συντελεστές υπολογισμού, επομένως και η ίδια η εισφορά.

Νέα Κλίμακα Εισφοράς Αλληλεγγύης			***Παλαιά Κλίμακα Εισφοράς Αλληλεγγύης***			
Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Σύνολο Φόρου (Ευρώ)	Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Μέγιστη Εισφορά Κλίμακας (Ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (Ευρώ)
12.000,00	0%	0,00	12.000,00	0,00%	0,00	12.000,00
8.000,00	2,20%	176,00	12-20.000	0,70%	140,00	20.000,00
10.000,00	5%	676,00	20-30.000	1,40%	420,00	30.000,00
10.000,00	6,50%	1.326,00	30-50.000	2,00%	1.000,00	50.000,00
25.000,00	7,50%	3.201,00	50-100.000	4,00%	4.000,00	100.000,00
155.000,00	9%	17.151,00	100-500.000	6,00%	30.000,00	500.000,00
Υπερβάλλον	10%		>500.000	8,00%		

Πηγή: https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29185

Φορολογία Εισοδήματος και Ασφαλιστικό[27]

Οι φορολογικές κλίμακες που διαμορφώνονται παρουσιάζονται στην συνέχεια.

1. Κλίμακα φορολογίας εισοδήματος Φυσικών προσώπων που ισχύει για εισοδήματα από την 1.1.2016

Η κλίμακα φορολογίας εισοδήματος του άρθρου 15 του Κ.Φ.Ε. (4172/2013) ισχύει πλέον για τους μισθωτούς, τους συνταξιούχους, την Ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα και τους αγρότες.

2. Έκπτωση φόρου ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από την 1.1.2016

Με την τροποποίηση του άρθρου 16 εισάγεται πλέον διαφορετική έκπτωση φόρου η οποία συνδέεται με τον αριθμό των τέκνων. Η έκπτωση φόρου ισχύει για τους μισθωτούς τους συνταξιούχους και τους αγρότες Η έκπτωση φόρου όμως δεν ισχύει για το εισόδημα από την επιχειρηματική δραστηριότητα. Πιο αναλυτικά ο φόρος που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου 15 μειώνεται κατά 1.900 ευρώ για το φορολογούμενο χωρίς εξαρτώμενα τέκνα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 11, όταν το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ. Η μείωση του φόρου ανέρχεται σε 1.950 ευρώ για το φορολογούμενο με ένα (1) εξαρτώμενο τέκνο, σε 2.000 ευρώ για δύο (2) εξαρτώμενα τέκνα και σε 2.100 ευρώ για τρία (3) εξαρτώμενα τέκνα και άνω. Εάν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο των ποσών αυτών, η μείωση του φόρου περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου. Για το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις το οποίο υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά δέκα (10) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ του φορολογητέου εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις.

3.Φορολογία Αγροτών

Τα κέρδη από την ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα της παρ. 1 του άρθρου 15 (ως ανωτέρω περίπτωση) του Ν.4172/2013, και έτσι καταργείται πλέον η φορολόγηση με 13%.Ο φόρος που προκύπτει για το εισόδημα από την ατομική αγροτική επιχείρηση μειώνεται κατά το ποσό που προβλέπεται στο άρθρο 16.Στην περίπτωση όμως που αποκτάται εισόδημα από μισθούς και συντάξεις μαζί με το εισόδημα της ατομικής αγροτικής επιχείρησης, η μείωση φόρου υπολογίζεται μία φορά για το σύνολο των εισοδημάτων.

[27] https://www.taxheaven.gr: «Οι νέοι συντελεστές ΦΠΑ από 1/6/2016»

Στην περίπτωση όμως που αποκτάται εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση μαζί με εισόδημα από λοιπές κατηγορίες, η μείωση του φόρου θα είναι αυτή που αναλογεί μόνο στο μέρος του εισοδήματος που προέρχεται αποκλειστικά από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση. Ειδικά, για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, στον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα περιλαμβάνονται εκ των άμεσων ενισχύσεων του Πυλώνα Ι της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, όπως αυτές ορίζονται, μόνο η βασική ενίσχυση καθώς και, κατά το ποσό που υπερβαίνουν τις 12.000 ευρώ, οι πράσινες και συνδεδεμένες ενισχύσεις. Οι αγροτικές αποζημιώσεις στο σύνολό τους δεν περιλαμβάνονται στον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα η παραπάνω διάταξη ισχύει για τα εισοδήματα που αποκτώνται στα φορολογικά έτη που αρχίζουν από 1η Ιανουαρίου 2016.

4. Φορολογία ατομικής επιχειρηματικής δραστηριότητας

Τα κέρδη από την επιχειρηματική δραστηριότητα (ατομικές επιχειρήσεις, ελ. επαγγελματίες και λοιπά φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα) φορολογούνται από 1.1.2016 με την κλίμακα των μισθωτών και των συνταξιούχων αφού προστεθούν σε τυχόν εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις.

5.Φόρος μερισμάτων

Αυξάνεται ο συντελεστής της φορολόγησης και της παρακράτησης των μερισμάτων από 10% σε 15%. Με τη διάταξη αυτή στη φορολόγηση τόκων και μερισμάτων, εισοδήματα της ίδιας κατηγορίας (από κεφάλαιο), επιβάλλεται ο ίδιος συντελεστής.

6.Εισόδημα από ακίνητη περιουσία

Το εισόδημα από την ακίνητη περιουσία φορολογείται πλέον με την νέα κλίμακα ,όπως φαίνεται στο παρακάτω πίνακα) με συντελεστές 15% για εισοδήματα έως 12.000 ευρώ, 35% για εισοδήματα από 12.001 ευρώ έως και 35.000 ευρώ και με συντελεστή 45% για υπερβάλλοντα εισοδήματα.

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία (ευρώ)	Συντελεστής %
0-12.000	15%
12.001 – 35.000	35%
35.001-	45%

(1)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
12000	15%	1800	12000	1800
23000	35%	8050	35000	9850
Υπερβάλλον	45%			

(2)

Πηγή: https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111

7.Εισφορά αλληλεγγύης

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης ενσωματώνεται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και υπολογίζεται πλέον με οριακούς συντελεστές, έτσι ώστε ο συντελεστής του επόμενου κλιμακίου να εφαρμόζεται μόνον στο υπερβάλλον ποσό του εισοδήματος.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η νέα κλίμακα εισφοράς αλληλεγγύης

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
12000	0,00%	0	12000	0
8000	2,20%	176	20000	176
10000	5,00%	500	30000	676
10000	6,50%	650	40000	1326
25000	7,50%	1875	65000	3201
155000	9,00%	13950	220000	17151
Υπερβάλλον	10,00%			

Πηγή:https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ευρύτερο κλίμα που επικρατούσε στην Ελλάδα κατά τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν αυτό της ευημερίας και της έστω και συγκρατημένης αισιοδοξίας για τους ρυθμούς ανάπτυξης, από κάποιους γνώστες των μειονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας. Η μειονότητα των υποστηρικτών αυτής της άποψης υποστήριζαν ότι οι θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης δεν ανταποκρινόταν στην πραγματική οικονομική κατάσταση της χώρας. Επιπρόσθετα, την ίδια χρονική περίοδο οι δείκτες ανεργίας τόσο για την Ελλάδα όσο και για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα σχεδόν μη ανησυχητικά. Το θετικό αυτό κλίμα στην χώρα διατηρήθηκε μέχρι και τον πρώτο χρόνο της οικονομικής κρίσης. Χαρακτηριστικό αυτού του κλίματος είναι το γεγονός ότι η ύφεση στην παγκόσμια οικονομία και στην Ευρώπη δεν επηρέασε άμεσα την Ελλάδα αφού το 2008 η Ελλάδα σημείωσε ανάπτυξη 1,3% ενώ αντίθετα η ανάπτυξη στην ευρωζώνη ήταν μόλις 0,4%. Το παραπάνω γεγονός οδήγησε ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας-εσφαλμένα- να θεωρήσει ότι η Ελλάδα δεν θα επηρεαζόταν ιδιαίτερα από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Επομένως, ενώ η Ελλάδα από τα τέλη του 2007 και το 2008 είχε θεωρηθεί μια χώρα της ΕΕ το ίδιο αξιόπιστη με τα υπόλοιπα κράτη μέλη , από το 2009 και μετά όπου η ύφεση στη Ευρώπη γινόταν όλο και βαθύτερη , βγήκε στο προσκήνιο το υψηλό δημοσιονομικό πρόβλημα της Ελλάδας (Δρακοπούλου , 2016) καθώς και οι πάμπολλες αγκυλώσεις που δεν επιτρέπουν την οικονομική ανάπτυξη και οικονομική ευημερία του τόπου με υγιή και διαρκή τρόπο.

Η μνημονιακή πορεία της χώρας από το 2009 και έπειτα είναι ευρέως γνωστή και αναλύθηκε εκτενώς στην παρούσα εργασία. Οι συνέπειες της πολιτικής αυτής, επηρέασαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τόσο τις κοινωνικές δομές όσο και τον τρόπο που δραστηριοποιούνταν οι επιχειρήσεις στο δυσμενές οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε. Στα πλαίσια των δημοσιονομικών μεταρρυθμιστικών μέτρων που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια από το 2009 έως το 2016 και αφορούν την φορολογική πολιτική της χώρας ήταν και αυτό της αλλαγής των φορολογικών συντελεστών οι οποίοι καταρράκωσαν την επιχειρηματικότητα. Συγκεκριμένα η αύξηση των φορολογικών συντελεστών σε συγκεκριμένες νησιωτικές περιοχές ,οι οποίες μέχρι πρότινος είχαν μειωμένο ΦΠΑ του στέρησε το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διέθεταν.

Το συμπέρασμα που αποκομίσθηκε από αυτή την σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση, είναι ότι η χώρα χρειάζεται ρηξικέλευθες αλλαγές στο φορολογικό και πολιτικό σύστημα της, καθώς και στον τρόπο που αυτό, διαχειρίζεται τον δημόσιο τομέα. Οι αλλαγές αυτές στην πλειονότητά τους δεν έχουν την τωρινή και συνηθισμένη πλέον ως τώρα συνέπεια της μείωσης μισθών και συντάξεων ή την αύξηση των έμμεσων ή άμεσων φόρων. Απλά επηρεάζουν δυσμενώς γι΄ αυτά, κατεστημένα συμφέροντα δεκαετιών στα οποία στηριζόταν το ίδιο το πολιτικό σύστημα και οι εκπρόσωποί του προκειμένου να επιβιώνουν. Τελικά η κοινωνία και οι πολίτες έχουμε κατά βάσει ένα βασικό εμπόδιο να ξεπεράσουμε, τον κακό μας εαυτό. Όσο καθυστερούμε να τον αντιμετωπίσουμε τόσο δυσμενέστερες θα είναι οι συνέπειες για όλους μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασιάδης Θ, 2012, «Ανατομία του Νεοφιλελευθερισμού », Εκδόσεις: CaptainBook.gr
- Αργείτης, Γ.- Κορατζάνης Αθ. ,2011, «Οικονομική Πολιτική σταθεροποίησης και αστάθεια στην ΟΝΕ», Εκδόσεις: Παπαζήση
- Αντωνίου Χ., Λιατόπουλος Σ.,2011, «Η χρηματοοικομική κρίση και το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα» ,Πτυχιακή διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου, τμήμα Διοίκηση και οικονομίας Τμήμα Λογιστικής.
- Δροσίδης & Καλαιτζής,2014,«Οικονομική κρίση και παραεμπόριο», Πτυχιακή διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αν. Μακεδονίας και Θράκης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας , Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
- Δρακοπούλου Μ, 2016, «Αιτίες Φοροδιαφυγής και Φοροαποφυγής : Η Άποψη Των Επιχειρηματιών του Νομού Ηλείας», Πτυχιακή Διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Ηπείρου.
- Ζησίμου Ι., Τάρε Ε.,2015,«Η οικονομική κρίση και η ανεργία των νέων: Η περίπτωση της Ελλάδος», Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας, ,τμήμα Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής.
- Μαυροζαχαράκης Μ.,2008, «Η Κυριαρχία του Νεοφιλελευθερισμού: Ιστορία και Σύγκρυα»,
- Μορφονιός Γ ,2013, «Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα και η Επίδραση της στον Τραπεζικό Κλάδο», Πτυχιακή διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας , Τμήμα Λογιστικής
- Παναγιώτης Ρουμελιώτης, 2012 , «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο Δ.Ν.Τ : πως και γιατί φτάσαμε στο Μνημόνιο», Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη
- Ρουκανάς Σπυρίδων-Σλιάς Παντελής,2014, «Η Ελληνική Πολιτική Οικονομία 2000-2010: Από την ΟΝΕ στο Μηχανισμό Στήριξης» ,Εκδόσεις Λιβάνη
- Σκλιάς-Ρουκανάς ,``Η Ελληνική πολιτική οικονομία 2000- 2010``, εκδόσεις Λιβάνης
- Συργούδη Β.,2012, Δομή και Διαχείριση Δημόσιου Χρέους (Θεωρητική Προσέγγιση): «Η Περίπτωση της Ελλάδας», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Τμήμα Οικονομικών Επιστήμων Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
- Στυλιανού Ηλία,2015 «Φορολογική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ελλάδα» , Πτυχιακή Διατριβή,Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό ίδρυμα Θεσσαλονίκης Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
- Σκλάβου Μαρίνα Γιαλιτάκη Καλλιόπη Μπαλαμπαν Ιωάννα-Λαρίσα,Γερασιμίδη Αφροδίτη ,2013 «Η ασκούμενη φορολογική πολιτική στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2013 και οι επιπτώσεις της στην κοινωνία.», Πτυχιακή Διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Κρήτης, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

- Χαντίκας Ι.,2014, «Ελλείμματα και δημόσιο χρέος της Ελλάδας: διάρθρωση και διαχρονική εξέλιξη», Πτυχιακή διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας Τμήμα Λογιστικής

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- http://www.economia.gr/el/article/entry/3276: Δημοσίευση 29/5/2015
- https://el.wikibooks.org/wiki: «Οικονομική Κρίση, Αιτίες και Αποτελέσματα», EuropeanCommission,2009
- http://www.imerisia.gr/: «Πώς φτάσαμε στα μνημόνια», Δημοσίευση:28/4/16
- http://www.kathimerini.gr/: «Ένας χρόνος τρίτο μνημόνιο, οι αλήθειες και οι μύθοι», Δημοσίευση: 14/8/16
- https://www.forin.gr: «Συντελεστές ΦΠΑ αγαθών και υπηρεσιών από 1-6-2016. Προσαρμογές μηχανών και έκδοσης στοιχείων «,Δημοσίευση1/06/2016
- https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/25474: «Οι νέοι συντελεστές ΦΠΑ στα Νησιά», Δημοσίευση 1/10/2015